

Colegiul Național
Emil Racoviță Iași

Exelență în educație

REPERE EUROPENE

Ghid educațional dezvoltat în cadrul proiectului Erasmus +
SETE DE EUROPA

Nr.2022-1-FR01-KA220-SCH-000089973

PARTENERI

BRETAGNE, FRANȚA

- Asociația INTER+VALUE- COORDONATOR
- Casa Europei din Rennes și din Haute-Bretagne
- Liceul La Fontaine des Eaux, din Dinan
- Liceul de meserii Bel Air, din Tinténiac

PORTUGALIA

- Agrupamentos de Escolas din Miranda do Douro, Mogadouro & Vimioso

TOSCANA, ITALIA

- Istituto Comprensivo Gandhi din Prato

IAȘI, ROMÂNIA

- Colegiul Național Emil Racoviță

Cuprins

Capitolul I. Europa și europenii. Caracteristicile istorice, geografice și culturale ale spațiului European	5
1. Semnificațiile noțiunii Europa	5
2. Europa: spațiu geografic	7
3. Spațiul uman și cultural	7
Capitolul II. Fundamentele civilizației europene	9
1. Fundamentele unei civilizații	9
2. Afirmarea principiilor fundamentale ale civilizației europene	9
Capitolul III. Valorile comune ale Europei și europenilor	11
1. Valori europene	11
2. Cultura europeană: unitate și diversitate	11
3. Statutul religiei în Europa	11
4. Diversitatea lingvistică în Europa	12
5. Identitatea Uniunii Europene	13
Capitolul IV. Consiliul Europei – cea mai „mare” organizație europeană	14
1. Statutul Consiliului Europei	14
2. Principalele organisme ale Consiliului Europei	15
3. Realizări ale Consiliului Europei	15
4. Obiectivele Consiliului Europei	16
Capitolul V. Esența și evoluția Uniunii Europene	17
1. De la idea europeană spre Comunitatea Europeană	17
2. De la Comunitatea Europeană la Uniunea Europeană	18
Capitolul VI. Tratatul Uniunii Europene	19
Capitolul VII. Uniunea Europeană astăzi.....	20
Capitolul VIII. Instituții reprezentative, executive și judiciare	22
Capitolul IX. Procesul decizional în instituțiile Uniunii Europene.....	28
1. Procesul decizional în instituțiile Uniunii Europene	28
2. Procedurile specifice procesului decizional în Uniunea Europeană	28
3. Implicarea cetățenilor în luarea deciziilor	29

Capitolul X. Cetățenia europeană	30
Capitolul XI. Aspecte ale integrării economice europene.....	32
Capitolul XII. Domenii de interes comun în Uniunea Europeană	34
Capitolul XIII. Probleme în cadrul politicilor comune europene	35
Capitolul XIV. Aspecte ale extinderii Uniunii Europene	37
1. Problema extinderii și criteriile de aderare la Uniunea Europeană	37
2. Aspecte generale ale procesului de aderare la Uniunea Europeană	38
3. Etapele extinderii Uniunii Europene	39
Capitolul XV. Jean Monnet – părintele Europei	41
ANEXA Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene	44
TITLUL V. Drepturile cetățenilor	44
Bibliografie	46

Capitolul I. Europa și europenii. Caracteristicile istorice, geografice și culturale ale spațiului European

1. Semnificațiile noțiunii Europa

a) Semnificația etimologică

Cuvântul Europa este vechi de 2500 de ani. Etimologia sa este egeeană, prehelenică, anterioară așezării grecilor în Peninsula Balcanică. Numele provine din cuvântul hirib („apus de soare”), antonimul său asu (Asia) însemnând „răsărit de soare”. Putem presupune, prin urmare, că Europa, în raport cu continentul asiatic, însemna țara la apus.

b) Semnificația mitologică

Există două mituri în mitologia greacă care se referă la Europa: în ambele, Europa este numele unui personaj feminin, în primul caz al unei prințese feniciene, iar în al doilea al uneia dintre fiicele mării. Ideea comună care reiese din ambele mituri este accentul pus pe originea asiatică și pe proiectul unei lumi noi în acest spațiu.

Conform legendei grecești, regele Tyrului (în Fenicia), Agenor, a avut o fiică pe nume Europa. Într-o noapte, aceasta a avut un vis: două lumi (teritorii), care luaseră forma a două femei, „pământul Asiei” și „pământul opus”, se certau în privința ei. Prima dorea să o protejeze și să o păstreze, iar cea de-a doua, care fusese pusă la cale de Zeus, dorea să o îmbarce pe o corabie și să o ducă undeva departe. Europa, trezindu-se și fiind intrigată de visul ei, s-a dus cu suita ei la malul mării pentru a culege flori. Deodată, un taur foarte frumos și blând a apărut și a convins-o să urce pe spatele lui. Imediat ce a fost pe spatele lui, fata a fost îmbarcată pe o corabie, unde Zeus și-a arătat adevărata față. Prințesa a fost dusă în ținutul grecesc care avea să ia numele de Europa. Ea a dat naștere la mulți copii (inclusiv la celebrul rege Minos).

O altă legendă ne spune că Europa a fost una dintre cele 3000 de Oceanide, fiice ale mării. Pentru a fi mai exacti, ea era fiica lui Poseidon și a lui Tethys.

c) Semnificații geografice, religioase și politice

Primul care a dat un sens geografic, după ce Europa fusese asociată cu o identitate nonasiatică, a fost poetul grec Hesiod (secolul al VII-lea î. Hr.). În poemul lui Apollon pithianul, Hesiod desemna prin Europa partea continentală a Greciei antice.

Părintele istoriei Herodot (secolul al V-lea î. Hr.) a fost mult mai precis în situarea geografică a teritoriului european. În opinia lui, acesta s-ar fi întins din actuala Grecia de Nord până la Don și Dunăre. Herodot însă nu preciza limitele nordice și vestice ale Europei.

Europa nu a coincis cu spațiul mental și aria de extindere a culturii grecești (Grecia continentală, Asia Mică, sudul Italiei, Sicilia, nordul Africii). Așadar, această noțiune nu desemna un tip de civilizație, ci, mai curând, o origine vagă și un teritoriu destul de imprecis (semnificație geografică).

Aceeași accepție a cuvântului o întâlnim la marii geografi latini Strabon și Pliniu, care desemnau Europa ca teritoriu nord-estic al lumii grecești, ceea ce ar corespunde cu Serbia, Macedonia, Bulgaria, România și sudul Ucrainei de astăzi.

Noțiunea Europa a căpătat un alt înțeles decât cel geografic tocmai peste un mileniu. Astfel, un cărturar de la curtea lui Carol cel Mare (800 d Hr) vorbea pentru prima dată despre Europa, având în vedere lumea creștină de la nord de Munții Pirinei. Iar cronicarul spaniol Isidor cel Tînăr numește armata creștină în luptă cu arabii, armata europenilor.

Primii care au transformat Europa dintr-o denumire geografică într-o noțiune politică au fost împărații creștini din secolele VII-XV. Această schimbare a fost precedată de trei evenimente istorice: divizarea Imperiului Roman în Imperiu Roman de Apus și Imperiu Roman de Răsărit (395 d Hr); cucerirea Romei de către triburile barbare (476 d Hr); apariția Islamului (622 d Hr), care amenința creștinătatea. Către anul 1000, Europa era confundată cu imperiul occidental (sens religios și politic).

În secolele XV-XVI, noțiunea Europa își lărgeste aria geografică (prin includerea popoarelor ortodoxe în timpul marilor confruntări cu turcii/al cruciadelor antiotomane), continuând să aibă o semnificație preponderent creștină. Descoperirea de către europeni a Lumii Noi, necreștine, de dincolo de Oceanul Atlantic, a reprezentat un pas important în constituirea identității Europei. Prin urmare, pînă în secolul al XVI-lea, Europa își descoperă, treptat, identitatea religioasă și culturală, în special în situațiile de conflict sau de întîlnire cu “necredencioșii”, cu “ceialți” (tătarii, arabii, otomanii, amerindienii). Începînd cu secolul XVI-lea, Europa politică prinde contururi, mai ales în timpul conflictelor militare dintre marile puteri care năzuiau să impună un “echilibru european”.

Începutul epocii moderne este marcat de o expansiune intensă a europenilor în Est și Vest. Dar nici la începutul și chiar mijlocul acestei perioade Europa nu este în stare să concureze deschis cu restul civilizațiilor (excluzînd cea amerindiană). Doar către secolul al XVIII-lea, Europa este capabilă să oprească expansiunea otomană și să devină un etalon al dezvoltării pentru restul lumii. În această perioadă, Renașterea, Reforma, Iluminismul creează un nou conținut Europei, prin secularizarea vieții publice, elaborarea și activarea noilor idei și concepții care lărgesc orizontul cunoașterii umane etc.

Perioada de la Revoluția franceză pînă la începutul primului război mondial reprezintă o nouă etapă în dezvoltarea și afirmarea pe plan mondial a Europei. Revoluția industrială și dezvoltarea științelor, imperialismul, apariția statelor-națiuni, creșterea rolului cetățeanului în viața politică etc. sunt fenomenele ce caracterizează această etapă istorică.

Intervalul dintre începutul primului război mondial și sfârșitul celui de-al doilea război mondial constituie o perioadă de grea încercare pentru Europa. Ambele războaie au necesitat resurse economice, umane și spirituale colosale. Ele au reprezentat o tragedie europeană și au demonstrat că europenii trebuie să regândească modul lor de a fi. Anul 1945 marchează sfârșitul istoriei Europei Vechi.

2. Europa: spațiu geografic

Europa este un continent situat în întregime în emisfera nordică și în cea mai mare parte în emisfera estică. Cuprinde cea mai vestică parte a Eurasiei și este mărginită de Oceanul Arctic la nord, Oceanul Atlantic la vest, Marea Mediterană la sud și de Asia la est. Europa este considerată în mod obișnuit separată de Asia de bazinul hidrografic al Munților Ural, râul Ural, Marea Caspică, Caucazul Mare, Marea Neagră, și căile navigabile ale strâmtorii turcești.

Europa acoperă aproximativ 10.180.000 km² sau 2 % din suprafața Pământului (6,8 % din suprafața terestră), fiind penultimul continent ca mărime. Din punct de vedere politic, Europa este împărțită în aproximativ cincizeci de state suverane, dintre care Rusia este cea mai mare și mai populată, acoperind 39 % din continent și cuprinzând 15 % din populația sa.

Clima Europei este în mare măsură influențată de curenții calzi ai Atlanticului, care duc la ierni și veri temperate pe o mare parte din continent, chiar și la latitudini de-a lungul cărora clima din Asia și America de Nord este severă. Mai departe de ocean, diferențele sezoniere sunt mai vizibile decât în apropierea coastei.

Ca teritoriu, se plasează pe penultimul loc. Așadar, Europa este un continent care, din punct de vedere geografic (teritorial), nu justifică supremația sa. Ceea ce a contat a fost modul de a-și utiliza resursele umane, adică potențialul său ca spațiu uman.

3. Spațiul uman și cultural

Clima favorabilă a încurajat popularea rapidă și timpurie a continentului european.

În 2020, populația Europei a fost estimată la 747 de milioane, sau aproximativ 11 % din populația lumii. Acest număr include Siberia (aproximativ 38 de milioane de oameni), dar exclude Turcia europeană (aproximativ 12 milioane).

Acum un secol, Europa avea aproape un sfert din populația lumii. Populația Europei a crescut în secolul trecut, dar în alte zone ale lumii (în special Africa și Asia) populația a crescut mult mai repede. Dintre continente, Europa are o densitate a populației relativ ridicată, a doua după Asia. Vârsta medie a populației europene este relativ ridicată, în raport cu celelalte continente ale lumii, în special în comparație cu Asia, Africa și America Latină. Cea mai mare parte a Europei se află într-un mod de denatalitate (scădere a populației). Cu toate acestea, majoritatea țărilor europene au încă populații în creștere datorită imigrației, impulsului populației și creșterii speranței de viață. Țara europeană cu cea mai mare densitate a populației este microstatul Monaco.

Există 50 de state suverane cu teritoriu situat în definiția obișnuită a Europei și/sau apartenență la organizații europene internaționale care sunt aproape universal recunoscute la nivel internațional. Toate sunt fie state membre, fie state observatoare ale Națiunilor Unite și toate, cu excepția Belarusului, Kazahstanului și a Vaticanului, sunt membre ale Consiliului Europei.

Care e semnificația termenului european? Conform DEX-ului, european semnifică „persoana care face parte din populația Europei”. Pentru prima dată acesta a fost utilizat în secolul al VIII-lea într-o cronică creștină occidentală cu ocazia unei lupte dintre franci și arabii care cuceriseră Spania. Pe parcursul secolelor IX-X, în timpul dinastiei carolingiene, noțiunea de european era folosită relativ des, cel mai frecvent

de slujitorii bisericii catolice. Începând cu secolul al XV-lea, termenul, pe lângă sensul geografic, capătă și conotație civilizațională.

Termenul european apare în latinește („europaeus”) în plină Renaștere italiană, la umanistul Aenea Silvio Piccolomini, devenit Papa Pius II, pentru definirea „culturii” și a „civilizației”. Inițial, Europa se prezintă, în raport cu celelalte civilizații - islamică și chineză, slab dezvoltată sub aspect economic, social, politic și cultural. Între secolele XI-XV, Europa cunoaște „Moartea Neagră”, nenumărate războaie și tensiuni interne legate de foamete, subdezvoltare economică etc. Concomitent, în această perioadă, se creează premise pentru expansiunea și revigorarea ulterioară.

Sub aspect cultural-spiritual, se dezvoltă filozofia scolastică, se repun în circuit, prin intermediul arabilor, lucrările scriitorilor greci și romani, creștinismul devine o forță mai mult decât spirituală, universitățile - o realitate.

Spațiul european avea drept capitală spirituală Roma, în centrul unei rețele de dioceze, orașe episcopale (fiecare cu școli proprii, biblioteci, catedrale) și parohii (sedii ale școlilor primare).

Capitolul II. Fundamentele civilizației europene

1. Fundamentele unei civilizații

Civilizația europeană – așa cum o descifrăm la etapa actuală – reprezintă sinteza unor elemente de civilizație distincte, dar convergente, prin vocația lor universală. Ca surse esențiale, fondatoare ale acesteia sunt considerate: cultura greacă, Roma politică și creștinismul. Din această perspectivă, unii cercetători definesc esența civilizației europene printr-o imagine tridimensională: Europa este elenă în adâncime, latină în extensiune, creștină în înălțime. Fuziunea acestor elemente spre sfârșitul antichității oferă Europei un ideal cultural, politic și religios.

Cultura greacă – primul fundament al civilizației europene – aduce disciplina spiritului, căutarea perfecțiunii, o metodă de gândire care raportează totul la om, credința în existența legii și a frumosului, oferă modele de valori ale vieții politice, ale educației morale și estetice. Tot cetățile grecești, prin marea confruntare cu Imperiul persan, sunt la originea idealului european de libertate. Europa prin excelență poate fi definită ca o civilizație a Libertății - una dintre acele valori distincte după care aceasta devine recognoscibilă în raport cu alte spații.

Alt fundament – Roma politică – își poate aduce contribuția în calitate de sursă a viitoareii civilizații europene odată cu afirmarea sa ca imperiu universal. Ca stat, Roma cunoaște o creștere spectaculoasă de la dimensiunea unui oraș-stat la stăpânirea întregii Peninsule Italice, ulterior a teritoriului din jurul Mării Mediterane și mai apoi până la „marginile lumii”, de la Atlantic la Marea Neagră și Marea Caspică. Acest spațiu uriaș – mundus romanus – a cunoscut o organizare politică ce va deveni un ideal pentru Europa ca civilizație: republica - o comunitate politică de cetățeni liberi, guvernarea atotputernică a legilor și a instituțiilor, obligația principelui de a asigura ordinea și stabilitatea (pax romana).

Al treilea fundament al civilizației europene, probabil sursa unității spirituale a Europei, este considerat creștinismul. Deși la origine derivă din simbioza vechii religii ebraice și a filozofiei elenistice, creștinismul a izbutit să devină o sinteză profund europeană. De aceea, istoria Europei poate apărea ca o istorie a creștinismului. Tradiția creștină oferă popoarelor europene o credință și o morală comună, inclusiv respectul pentru valoarea individului și a vieții sale.

2. Afirmarea principiilor fundamentale ale civilizației europene

Imperiul Roman a fost mediul în care au fuzionat cele trei surse ale civilizației viitoare a Europei. Fără Roma imperială, cultura greacă ar fi rămas poate o cultură moartă, iar creștinismul nu ar fi putut deveni niciodată o religie universală. În ambianța creată de „pacea romană” s-au apropiat și au fuzionat, nu fără tensiuni sau conflicte deschise, sursele civilizației europene în secolele IV-V. Destinul istoric al Imperiului Roman a determinat nu doar mediul inițial de sinteză, dar și cel de afirmare ulterioară a celor trei elemente fondatoare. Un rol decisiv sub acest aspect

revine procesului de scindare a Imperiului în Imperiul Roman de Apus și Imperiul Roman de Răsărit.

În Orient, Imperiul Roman de Răsărit a oferit un mediu propice de afirmare. Sursele viitoareii civilizații europene s-au unit în chip organic în cadrul guvernării lui Constantin cel Mare (306- 337). De aceea, imperiul său este considerat primul stat cu adevărat european.

În Occident, după căderea Imperiului Roman de Apus, forța unificatoare și ponderea acestor elemente fondatoare a fost diferită pe parcursul istoriei. La început, în condițiile dispariției puterii organizate a Romei politice, creștinismul devine singurul liant unificator al locuitorilor acestui spațiu, în special în cazul evenimentelor în care ei trebuie să facă față interacțiunilor cu ceilalți („păgânii” turci, „necredincioșii” arabi etc.).

Perioada de până la anul 1000 este una de maximă afirmare a creștinismului ca sursă a civilizației și forță unificatoare a Europei. Rolul creștinismului este ilustrat prin dovezile oferite de această etapă. Drept exemplu poate servi faptul că o primă referință certă de afirmare a Europei ca o nouă entitate este citată de cronică lui Isidor de Badajoz, care descrie „armata europenilor” învingătoare la Poitiers (anul 732) contra arabilor.

Evenimentele/procesele de după anul 1000 prezintă Biserica mai degrabă ca un factor de dezbinare și conflicte, decât ca unul de solidaritate și uniune a Europei. În plus, renașterea vieții urbane și intelectuale, formarea și afirmare monarhiilor centralizate creează premisele afirmării în prim planul civilizației europene a fundamentelor grec și roman. Europeanii redescoperă și valorifică moștenirea politică și culturală a antichității. Europa Renașterii și a revoluțiilor burgheze transformă această moștenire în valorile ei politice, intelectuale și artistice, integrându-le în noua sa civilizație. Din acest moment, Europa alege calea secularizării vieții publice, diminuând considerabil influența creștinismului ca sursă a civilizației europene.

Fundamentele civilizației europene au cunoscut de-a lungul istoriei milenare a Europei un intens proces de fuziune și metamorfoză. Rezultatul procesului dat este acea tradiție și identitate culturală comună, de o mare vechime, prestigiu și soliditate, care desemnează astăzi Europa cu valorile sale specific europene.

Capitolul III. Valorile comune ale Europei și europenilor

1. Valori europene

Valorile sunt principii care stau la baza acțiunilor persoanelor, orientându-le. Valorile nu sunt aceleași nici chiar în interiorul unei comunități mari, cum ar fi populația unei țări; ele diferă în funcție de mai mulți factori, printre care nivelul de educație, vârsta, mediul de rezidență (sat sau oraș etc.). Acestea nu sunt impuse politic, ci se formează în timp și reprezintă principii la care aderă majoritatea populației.

Valorile pe care se bazează UE se conțin în trei concepte: libertate, solidaritate și respect reciproc.

2. Cultura europeană: unitate și diversitate

Unitatea culturală europeană este determinată de următoarele premise:

- La baza civilizației europene au stat: cultura greacă, politica romană, creștinismul.
- Cultura a oferit Europei, pe parcursul istoriei, cadrul spiritual unitar dat de: rețeaua de școli și universități; răspândirea ideilor progresiste europene care au depășit granițele naționale; arta europeană inspirată din realități comune; participare deplină, fără deosebire de naționalitate, la dezvoltarea științei și la progresul tehnic; legislații asemănătoare în domeniul public.
- Patrimoniul comun: sisteme ale științei; perioade culturale și mișcări filozofice; curente culturale și artistice ale sec. XIX și XX.

Diversitatea culturală europeană/pluralismul cultural european presupune:

- depășirea antagonismelor interculturale;
- accesul la toate formele de cultură;
- acceptarea diversității – temelie a acestui concept, factor de îmbogățire individuală și colectivă;
- recunoașterea forței creatoare și a energiei eliberată prin interacțiunea diferențelor fără a le transforma în diferende.

3. Statutul religiei în Europa

Creștinismul este religia cea mai larg răspândită în Europa.

Creștinismul este diversificat în:

- a) Biserica Ortodoxă (cca 130 mil. de creștini ortodocși în toată lumea, sunt răspândiți în majoritate în estul Europei, cele mai multe biserici naționale sunt autocefale);
- b) Biserica Romano-Catolică (cca 900 mil. de creștini în toată lumea);
- c) Biserica Greco-Catolică (reînființată după 989);
- d) Biserica Protestantă (cca 700 mil. de creștini în toată lumea; principalele doctrine protestante: luteranismul, calvinismul, anglicanismul); neoprotestanții (baptiști,

advenștii de ziua a șaptea, penticostali, martorii lui Iehova, creștini după evanghelie ș.a.).

Alte religii în Europa: Islamismul (importantă diasporă în Occident); Budismul (comunități budiste în Olanda, Elveția, Belgia, Finlanda); Iudaismul (importante comunități evreiești în toate țările Europei).

4. Diversitatea lingvistică în Europa

În timp ce cea mai mare parte a națiunilor europene s-au construit pe soclul limbilor identitare ale acestora, UE nu se poate construi decât pe soclul diversității sale lingvistice.

Lucrarea intitulată *Enseigner et apprendre – vers la société cognitive*, publicată în 1995 de către Direcția educație și cultură a Comisiei Europene, definește în linii mari politica lingvistică pe care o preconizează: necesitatea de a face în așa fel încât fiecare tânăr european să dobândească prin sistemul de învățământ cunoașterea perfectă a două limbi de comunicare în afara limbii materne. Învățarea acestor limbi se recomandă a fi precoce, adică din școala primară, și trebuie să dureze toată viața.

Nici un individ nu poate susține UE decât având sentimentul că cultura sa specifică și, în primul rând, limba sa sunt pe deplin respectate și că integrarea țării sale în Uniune contribuie la afirmarea propriei culturi și a propriei limbi, dar nu la marginalizarea acestora. Multe dintre perioadele de criză la care am fost martori, în Europa și în afara ei, își au originea în faptul că o anumită comunitate a simțit, într-o anumită perioadă din trecut, că limba sa nu era respectată. Trebuie să fim vigilenți pentru a evita ca astfel de sentimente să se dezvolte în anii și deceniile viitoare și să pună în pericol coeziunea europeană.

Fiecare limbă este produsul unei experiențe istorice unice, fiecare limbă este expresia unei memorii, a unui patrimoniu literar, a unor aptitudini specifice și constituie fundamentul legitim al unei identități culturale. Limbile nu sunt interschimbabile, nici una dintre ele nu este indispensabilă, niciuna nu este superfluă. Păstrarea tuturor limbilor din patrimoniul nostru, inclusiv a limbilor europene ancestrale, precum latina și greaca veche, încurajarea răspândirii, chiar și a limbilor minoritare, în restul continentului sunt aspecte intrinseci ale ideii înseși de o Europă caracterizată de pace, cultură, universalitate și prosperitate.

(O provocare salutară. Despre modul în care multitudinea limbilor ar putea consolida Europa. Propuneri ale Grupului de intelectuali pentru dialogul intercultural constituit la inițiativa Comisiei Europene, Bruxelles, 2008)

Un aspect important al vieții culturale din Europa este bogăția ei lingvistică și expansiunea limbilor europene pe toate continentele. Aproape toate limbile vorbite azi în Europa fac parte din marea familie indo-europeană. Această familie cuprinde trei grupe mari de limbi:

- limbile germanice (engleza, germana, olandeza, suedeza, norvegiana, daneza, frisona și islandeza);
- limbile romanice (spaniola, portugheza, franceza, italiana, româna, catalana)
- limbile slave (rusa, ucraineana, poloneza, sârbo-croata, ceha, bielorusa, bulgara).

Există apoi două grupe mai puțin răspândite: limbile baltice (letona și lituaniana) și limbile celtice (galeza, bretona, irlandeza) și trei limbi izolate (greaca, armeană și albaneza).

A doua familie lingvistică este cea fino-ugrică. Ea cuprinde o grupă de nord (limba laponă), o grupă baltică (finlandeza, estoniana și careliana), o grupă de centru (maghiara și limbile de pe Volga – morvd, mari, votiak) și o grupă sudică (reprezentată de georgiană și limbile zen și laz).

În sfârșit, în Europa sunt și vorbitori ai familiei altaice, grupul turcic: turcă, tătară, azeră, bașchiră și găgăuză.

În nord-estul Spaniei și dincolo de Pirinei, în Franța, sunt vorbite limbi străvechi, fără legături clare cu alte limbi de pe glob: limbile basce.

Între primele zece limbi din lume cele mai răspândite, șapte sunt limbi europene și numărul lor de vorbitori (prima limbă) depășește un miliard și jumătate de oameni. În plus, limba engleză este limbă oficială în 49 de state, franceza este oficială în 27 de state, iar spaniola în 20 de state. Deci, aceste trei limbi europene sunt limbi oficiale în aproape jumătate din statele lumii.

Diversitatea lingvistică este consacrată la articolul 22 din *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*. Respectarea drepturilor persoanelor care aparțin minorităților este un element fundamental al Cartei. Aceasta interzice discriminarea împotriva grupurilor minoritare și impune respectarea diversității culturale, religioase și lingvistice în întreaga Uniune. Comisia se asigură că drepturile fundamentale și, în special, dreptul de a nu fi discriminat, sunt respectate atunci când se pune în aplicare legislația UE.

5. Identitatea Uniunii Europene

UE încearcă să-și definească identitatea în cheia formulei *unitate în diversitate*. Dacă la capitolul unitate se poate afirma că Europa nicicând n-a fost mai unită ca în prezent: spațiul comunitar include 27 de state membre, iar prin Politica Europeană de vecinătate indirectă și alte state europene. Lucrurile se complică în cazul elementului diversitate: este mult prea greu să se găsească un numitor comun unor realități culturale atât de diferite, care compun în prezent din punct de vedere geografic acest spațiu. Ca urmare, în locul unei identități culturale unice, imposibil de realizat, identitatea Uniunii Europene vizează formarea cetățenilor spre adeziunea față de valorile și instituțiile europene. Fiind un concept recent, identitatea UE este mai mult un proiect decât o realitate, dar un proiect care a început să prindă contur. Astfel, conceptul politic de identitate UE este lansat oficial în 1973 odată cu adoptarea Documentului privind Identitatea Europeană, prevăzut să servească pentru o definiție ulterioară a relațiilor statelor membre cu alte țări ale lumii. Prin Tratatul de la Maastricht, UE își propune promovarea propriei sale identități pe scena internațională. Tratatul de la Amsterdam aprofundează conceptul de identitate UE, formulând ca obiectiv crearea unei identități europene la nivel individual, care să fie resimțită de fiecare persoană cu statut de membru al UE. Prin prevederile stipulate în Tratatul de la Lisabona se urmărește a aduce mai multă coerență în acțiunea externă și a contura profilul UE pe scena internațională, creând o identitate a Uniunii și facilitând promovarea progresivă a interesului european comun. Ca exemplu, tratatul stabilește principiile și obiectivele comune pentru acțiunea UE pe plan extern: democrație, stat de drept, universalitatea și indivizibilitatea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, respectarea demnității umane, principiile de egalitate și solidaritate.

Capitolul IV. Consiliul Europei – cea mai „mare” organizație europeană

1. Statutul Consiliului Europei

Guvernele Regatului Belgiei, Regatului Danemaricii, Republicii Franceze, Republicii Irlandei, Republicii Italiene, Marelui Ducat al Luxemburgului, Republicii Olandei, Regatului Norvegiei, Regatului Suediei și Regatului Marii Britanii și Irlandei de Nord,

Convinsă că edificarea păcii, bazată pe justiție și cooperare internațională, este de interes vital pentru păstrarea societății umane și civilizației,

Reafirmând atașamentul lor pentru valorile spirituale și morale care sunt moștenirea comună a popoarelor lor și sursa reală a libertății individuale, libertății politice și a statului de drept, principii care formează baza oricărei democrații autentice,

Convinsă că, pentru menținerea și realizarea pe mai departe a acestor idealuri și interesul progresului economic și social, se impune o unitate mai strânsă între țările europene animate de aceleași sentimente,

Considerând că, pentru a răspunde acestor necesități și aspirațiilor manifestate în această privință de popoarele lor, este nevoie de a crea un organism care să grupeze statele europene într-o asociație mai strânsă,

Au decis, în consecință, să înființeze un Consiliu al Europei, compus dintr-un comitet al reprezentanților guvernelor și o adunare consultativă și, în acest scop, au adoptat prezentul Statut.

(Din Statutul Consiliului Europei, semnat la Londra în 5 mai 1949)

Statutul Consiliului Europei (Art. 1)

a) Scopul Consiliului Europei este de a asigura o mai mare unitate între membrii săi pentru salvagardarea și realizarea idealurilor și principiilor care sunt moștenirea lor comună și pentru facilitarea progresului lor economic și social.

b) Acest scop va fi promovat prin organele Consiliului, prin discutarea chestiunilor de interes comun și prin încheierea de acorduri și adoptarea unor acțiuni comune în domeniile economic, social, cultural, științific, juridic și administrativ, precum și prin salvagardarea și respectarea pe mai departe a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

c) Participarea membrilor la lucrările Consiliului Europei nu va afecta activitatea acestora în cadrul ONU și a altor organizații sau uniuni internaționale la care ele sunt părți.

d) Chestiunile referitoare la apărarea națională nu țin de competența Consiliului Europei.

2. Principalele organisme ale Consiliului European

Comitetul Miniștrilor (CM), alcătuit din cei 47 de miniștri ai afacerilor externe sau delegații lor permanenți la Strasbourg (ambasadori/reprezentanți permanenți), este organismul cu putere de decizie al organizației și organul competent să acționeze în numele Consiliului European. Comitetul Miniștrilor examinează, pe baza unei recomandări a Adunării Parlamentare sau din proprie inițiativă, măsurile de natură să realizeze scopul Consiliului European, inclusiv încheierea de convenții și acorduri și adoptarea de către guverne a unei politici comune față de anumite probleme.

Concluziile Comitetului Miniștrilor pot deveni, dacă este cazul, recomandări către guvernele statelor membre, care pot fi invitate să informeze asupra măsurilor adoptate în aplicarea acestor recomandări.

Adunarea Parlamentară (AP) este organismul format din parlamentari din cele 47 de state membre (numărul de parlamentari naționali ai fiecărei țări este calculat în funcție de populație). APCE se reunește de patru ori pe an în ședințe plene, iar o reuniune a comisiilor specializate este, de asemenea, organizată, anual, într-unul din statele membre sau cu statut de observator. Fiecare delegație națională este alcătuită astfel încât să reflecte reprezentarea politică din forul legislativ național.

Congresul Autorităților Locale și Regionale din Europa (CALR) este format din reprezentanții aleși ai puterilor locale și regionale sau din funcționari direct răspunzători în fața acestora. CALR este un organism consultativ al Consiliului European și este constituit din Camera Autorităților Locale și Camera Regiunilor. Delegațiile naționale la CALR trebuie să îndeplinească anumite criterii: să respecte echilibrul de gen, criteriul politic, cel al repartiției geografice, să fie reprezentative pentru diferitele tipuri de colectivități teritoriale ale fiecărui stat membru.

Organul jurisdicțional – Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) - își are originile în Convenția Europeană a Drepturilor Omului. CEDO este direct accesibilă persoanelor, iar jurisdicția sa este obligatorie pentru toate statele contractante. Curtea este alcătuită dintr-un număr de judecători egal cu cel al statelor membre ale Consiliului European.

Nu este obligatoriu să fii cetățean al uneia dintre țările membre ale Consiliului European pentru a depune o cerere la CEDO. Este suficient ca încălcarea invocată să fi fost comisă de către unul din statele contractante în cadrul jurisdicției sale, care corespunde în general cu teritoriul său. Cererea trebuie să abordeze în mod imperativ unul din drepturile enunțate în Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Secretariatul general nu face parte din categoria organelor chemate să definească politica și programele Consiliului European. Rolul său, deosebit de important în sine, este esențialmente de natură tehnică și administrativă.

3. Realizări ale Consiliului European

- Tratatate sau convenții europene cu putere de lege, multe dintre ele fiind deschise statelor nemembre, în domenii ca: drepturile omului, lupta împotriva crimei organizate, prevenirea torturii, protejarea datelor sau cooperarea culturală.
- Recomandări către guvernele statelor membre care stabilesc principiile directe în materie de: drept, sănătate, educație, cultură și sport.

- 4 noiembrie 1950, Roma. Este semnată Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. Documentul reprezintă primul instrument juridic internațional care garantează protecția drepturilor omului.
- 19 decembrie 1954, Paris, este semnată Convenția Europeană Culturală pentru toate statele care doresc să coopereze în domeniul educației, culturii, tineretului și sportului.
- 18 septembrie 1959, Strasbourg. Crearea Curții Europene a Drepturilor Omului de pe lângă Consiliul Europei, instituită de Convenția Europeană a Drepturilor Omului cu scopul de a asigura respectarea de către statele contractante a obligațiilor ce decurg din aceasta.
- 18 octombrie 1961, Torino. Se deschide spre semnare Carta Socială Europeană, concepută pentru a completa drepturile civile și politice garantate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Aceasta se referă la sănătate, educație, dreptul la muncă, protecție socială etc.
- 26 noiembrie 1987, Strasbourg. Este semnată Convenția Europeană pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratatelor inumane.
- 1 februarie 1995, Strasbourg. Se deschide spre semnare Convenția Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale.

4. Obiectivele Consiliului Europei

Obiectivele Consiliului Europei vizează patru domenii de acțiune:

- protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale;
- edificarea păcii;
- ameliorarea calității vieții popoarelor Europei;
- favorizarea dezvoltării democrației.

Capitolul V. Esența și evoluția Uniunii Europene

1. De la ideea europeană spre Comunitatea Europeană

Procesul de constituire a UE reprezintă un parcurs complex, dar și original, acesta fiind determinat și influențat de mulți factori. Începutul procesului integrării europene este considerat anul 1950, odată cu faimoasa Declarație a ministrului de externe al Franței, Robert Schuman, în baza căreia, în 1951, a fost semnat Tratatul de la Paris sau Tratatul de constituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO). Crearea CECO a însemnat înființarea unei veritabile piețe comune a cărbunelui, minereului de fier și oțelului, caracterizată de abolirea barierelor vamale, dar cu păstrarea principiului liberei concurențe.

Succesul negocierilor în vederea creării unei piețe comune a cărbunelui și oțelului a fost acompaniată de negocierile asupra înființării Comunității Europene a Apărării (CEA). Tratatul cu privire la CEA (1952) nu va intra niciodată în vigoare, deoarece Adunarea Națională a Franței, îngrijorată de reînarmarea germană, va refuza ratificarea lui, totuși el demonstrează amploarea și dimensiunea inițiativelor și tendințelor integrării europene.

Eșecul creării CEA nu a cauzat dezinteresul țărilor europene față de subiectul aprofundării integrării. Ca urmare a unui profund proces de negociere, la 25 martie 1957, la Roma, au fost semnate două tratate de către cei șase membri ai CECO. Au fost create Comunitatea Economică Europeană (CEE) și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (CEEA). Prima comunitate avea drept scop dezvoltarea economică durabilă prin instituirea unei piețe unice, inclusiv asigurarea circulației libere a mărfurilor, capitalului, serviciilor și persoanelor. Cea de-a doua organizație viza gestionarea în comun a resurselor energetice atomice pentru țările membre.

Dezvoltarea ulterioară a procesului de integrare europeană este caracterizată de două procese interdependente, dar oarecum autonome: extinderea numărului statelor membre ale comunității (de la 6 state la 27) și continua aprofundare a integrării, ajungându-se la crearea uniunii economice și monetare, care reprezintă cea mai înaltă formă de integrare.

Extinderea numărului statelor participante la construcția europeană a avut loc în câteva etape:

- I. Extinderea spre Nord – prin aderarea, în 1973, a Danemaricii, Irlandei și Marii Britanii;
- II. Extinderea spre Sud – prin aderarea a 3 țări noi: Grecia (1981), Spania și Portugalia (1986).

După o continuă ascensiune a numărului de state membre, precum și ca urmare a concurenței crescânde din partea piețelor mondiale și deficiențelor funcționării CEE, liderii europeni au realizat necesitatea adâncirii integrării economice în cadrul comunității și generării unui dialog politic mai profund care ar favoriza integrarea economică. Ca rezultat, în urma negocierilor între statele membre, în februarie 1986 a fost semnat Actul Unic European (AUE), a cărui importanță constă în relansarea activității comunitare prin realizarea unei mari piețe interne până la 1 ianuarie 1993,

precum și în extinderea competențelor comunitare. De asemenea, marele merit al acestui act rezidă în pregătirea unei aprofundări a integrării europene din perspectiva unor noi domenii și dimensiuni, care se va produce odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Maastricht în 1993.

2. De la Comunitatea Europeană la Uniunea Europeană

Integrarea europeană a avut loc prin adoptarea și modificarea continuă a tratatelor care reprezentau consensul liderilor europeni privind necesitatea creării unității europene. Tratatul europeană produc o intensă europenizare a statelor membre și asigură formarea și dezvoltarea spațiului european unic. Ele indică asupra punctelor cruciale în evoluția Uniunii Europene și se referă la aspectele principale ale integrării.

De asemenea, în paralel cu procesul de aprofundare a integrării europene, după 1991 s-a desfășurat și un proces de extindere a Uniunii, în prezent aceasta numărând 27 de state membre. Extinderea UE în perioada de după războiul rece s-a realizat în următoarele direcții:

- I. Extinderea AELS. Acest val este marcat de aderarea a 3 state membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb: Austria, Suedia, Finlanda (1995).
- II. Extinderea spre Est. A decurs în 3 etape: 2004 – aderarea a 10 state central și est-europene: Lituania, Letonia, Estonia, Polonia, Ungaria, Cehia, Slovacia, Slovenia, Malta, Cipru; 2007 – aderarea a două noi state est-europene: România și Bulgaria; 2013 – aderarea Croației.

De la începutul anilor 2010, coeziunea Uniunii Europene a fost testată sub mai multe aspecte, ca urmare a crizei datoriilor în unele țări din zona euro, creșterea migrației din Orientul Mijlociu și retragerea Marii Britanii din Uniunea Europeană.

În anul 2016, în Regatul Unit, s-a organizat un referendum privind apartenența acestui stat la Uniunea Europeană. Cu acest prilej, 51,9% dintre participanți au votat pentru părăsirea Uniunii. La 29 martie 2017, Regatul Unit a notificat în mod oficial Consiliul European decizia sa de a părăsi UE, inițiind procedura oficială de retragere. Regatul Unit a părăsit Uniunea Europeană la 31 ianuarie 2020.

Capitolul VI. Tratatul Uniunii Europene

Tratatul de la Roma – 1957/1958

Constituirea Comunității Economice Europene și a Comunității Europene a Energiei Atomice. Prima comunitate avea drept scop dezvoltarea economică durabilă prin crearea unei piețe unice, inclusiv asigurarea circulației libere a mărfurilor, capitalului, serviciilor și persoanelor. Cea de-a doua organizație viza gestionarea în comun a resurselor energetice atomice pentru țările membre.

Actul Unic European – 1986/1987

Reforma instituțiilor Comunității, lărgirea puterii și responsabilităților acesteia, cooperarea în domeniul politicii externe, măsuri de implementare a pieței comune. Tratatul prevede relansarea activității comunitare prin realizarea unei mari piețe interne până la 1 ianuarie 1993, precum și extinderea competențelor comunitare. Un merit al acestui act constă în pregătirea unei aprofundări a integrării europene din perspectiva unor noi domenii și dimensiuni, care se va realiza odată cu semnarea Tratatului de la Maastricht în 1992.

Tratatul de la Maastricht – 1992/1993

Adoptarea denumirii de Uniune Europeană în schimbul celei de Comunitate Europeană. Cetățenia europeană. Tratatul a prevăzut profunde modificări instituționale și de funcționare a Uniunii în vederea garantării eficienței UE, precum și crearea Uniunii economice și implementarea monedei unice europene.

Tratatul de la Amsterdam – 1997/1999

Fortificarea uniunii politice și pregătirea pentru extindere, reformarea instituțiilor UE, introducerea postului de Înalțel Reșeșentant pentru Politica Externă și de Securitate Comună, dezvoltarea libertății, securității și justiției. Importanța tratatului constă în afirmarea dimensiunii democratice a Uniunii; perfecționarea unor politici a UE: în domeniul politicii externe și de securitate comună sau în materie de liberă circulație a persoanelor; apropierea Uniunii de cetățenii săi; reformarea instituțiilor etc.

Tratatul de la Nisa – 2001/2003

Reforme interne în UE (referitor la procesul decizional și reprezentarea statelor membre în instituțiile europene), pregătirea pentru aderarea noilor membri, dezvoltarea și consolidarea politicii externe și de securitate comună. Obiectivul principal al tratatului l-a constituit adaptarea structurii instituționale a Uniunii la viitoarele extinderi spre Est, care prefigurau necesitatea unor profunde eforturi comunitare. Principalele direcții ale modificărilor dispuse de tratat sunt: componența și modul de funcționare a instituțiilor europene; procedura de decizie a unor organe ale UE; consolidarea cooperării între instituțiile Uniunii.

Tratatul de la Lisabona – 2007/ 2009

Dezvoltarea democrației și transparenței, noi atribuții pentru Parlamentul European, posibilitatea retragerii din Uniune, optimizarea procesului decizional. Uniunea va avea o personalitate juridică unică. Principalele modificări: crearea funcției de Președinte al Uniunii, consolidarea rolului Parlamentului European, schimbarea procedurii de vot în vederea garantării eficienței funcționării instituțiilor europene, garantarea coeziunii externe a Uniunii ș.a.

Capitolul VII. Uniunea Europeană astăzi

Actualmente, UE este compusă din 27 de state, cu o populație de aproximativ 447 mil. locuitori (2023) și dispune de instituții proprii, eficiente, abilitate în adoptarea deciziilor comune, obligatorii pentru toate statele membre, în vederea realizării intereselor europene, garantării dezvoltării continue a statelor membre și a întregului continent.

Totuși, esența Uniunii Europene este dificil de stabilit. Uniunea Europeană, cel mai integrat sistem de cooperare interstatală regională cu elemente de supranaționalitate, reprezintă un grup de state ce își unesc suveranitatea pentru a crea politici comune. Uniunea Europeană este o entitate unică atât prin structură, cât și prin organizare.

Uniunea Europeană, ca entitate politică, se bazează pe funcționarea a 3 piloni, care reprezintă o structură originală, irepetabilă pentru alte organisme internaționale. Conceptul de piloni ai UE constituie o formă de reprezentare a structurii complexe ce exprimă gradul diferit de intensitate și deosebirea de principii puse la baza cooperării în variate domenii ale integrării europene. Noțiunea de piloni s-a impus în practica uzuală odată cu adoptarea Tratatului de la Maastricht. Pe de o parte, statele membre și-au stabilit ca obiectiv aprofundarea integrării și delegarea de noi competențe instituțiilor europene în baza metodei supranaționale în domeniul economic, iar, pe de altă parte, acestea nu au dorit să transfere noi competențe la nivel supranațional în domeniul politic și al afacerilor interne, utilizând metoda cooperării interguvernamentale.

Structura complexă a pilonilor este consecința dezvoltării politice a Uniunii. Întrucât primele 4 decenii ale integrării europene au vizat preponderent domeniul economic, iar principiul de bază al adoptării deciziilor în acest domeniu a fost cel comunitar, supranațional, primul pilon a obținut denumirea de comunitar și include toate cele 3 comunități economice formate în decursul anilor: CECO, CEE și CEEA. În domeniul vizat (economic), statele au renunțat la principiul suveranității naționale și cooperării interguvernamentale și au acceptat principiul supranaționalității funcționării comunităților.

Intenția ulterioară a aprofundării economice a subliniat necesitatea intensificării cooperării și în domeniul politic, fără de care integrarea economică ar fi sortită eșecului. Totuși, în plan politic, statele europene doreau să-și păstreze în mare drepturile suverane în procesul de decizie. Din acest considerent, principiul de funcționare în celelalte 2 domenii de cooperare, care reprezintă ceilalți piloni ai Uniunii: Politica Externă și de Securitate Comună și Cooperarea în domeniul Afacerilor Interne și al Justiției a rămas cel al cooperării interguvernamentale.

Așadar, UE creată în baza Tratatului de la Maastricht constituie sinteza acestor 3 forme de cooperare definite ca piloni. UE însă nu este dotată cu o personalitate juridică autonomă, numai comunitățile primului pilon dispun de aceasta. Astfel, sintagma Uniunea Europeană nu semnifică o categorie juridică propriu-zisă, chiar dacă Tratatul definește conceptul de cetățenie a Uniunii și drepturile care îi sunt inerente. În acest sens, UE este mai degrabă o expresie politică ce semnifică cooperarea universală a statelor membre și reprezintă toate elementele integrării europene.

Uniunea Europeană dispune de un set de simboluri ce o identifică și o disting.

Steagul Europei

La Consiliul European de la Milano (28-29 iunie 1985) s-a ridicat prima dată problema adoptării simbolurilor pentru Comunitate: steagul, imnul, ziua Europei. În martie 1986, la o întâlnire între președintele Parlamentului European și președintele Comisiei s-a propus actualul drapel.

De la 29 mai 1986 a fost înălțat, prima dată, steagul, sau drapelul Europei, ca emblemă oficială a Comunității. Steagul este albastru azuriu cu douăsprezece stele aurii (simbol al perfecțiunii și plenitudinii), așezate în cerc, în centru. Interesant de reținut este că același drapel a fost anterior adoptat de Consiliul Europei, ca simbol al lui, încă din 8 decembrie 1955. Identitatea drapelului evidențiază trunchiul comun și obiectivele comune ale celor două organizații: Consiliul Europei și Uniunea Europeană. Trebuie reținut și aspectul că existența celor douăsprezece stele pe drapel nu are nici o legătură cu faptul că în acel moment (1986) erau douăsprezece state membre în Comunitate.

Imnul Europei

La 5 mai 1972, Consiliul Europei a adoptat ca imn propriu prima parte din preludiul celei de-a patra măsuri din Simfonia a IX-a (în re minor, opus 125), de Ludwig van Beethoven, compusă în 1824, cu aranjamentul special al lui Herbert von Karajan, dirijorul Filarmonicii din Berlin. Beethoven a compus muzica pe versurile lui Friedrich von Schiller, Ode an die Freude (Oadă Bucuriei). Acest imn a fost preluat de Comunitate, la fel ca drapelul, în urma deciziei luate de Consiliul European de la Milano. A fost interpretat oficial prima dată la 29 mai 1986, cu prilejul înălțării drapelului european, în fața clădirii Comunității de la Bruxelles.

Ziua Europei

În 1964, Consiliul Europei adoptase ca zi a Europei ziua de 5 mai, data semnării Tratatului de la Londra, în 1949. În această privință însă, Consiliul European de la Milano nu a mai acceptat soluția existentă: a propus ca zi a Europei 9 mai, ziua Declarației Schuman, care a deschis calea integrării. Uneori, ea este numită ziua Schuman sau ziua Europei.

Motto-ul Europei

În anul 2000 a fost adoptat drept motto al Uniunii Europene In varietate concordia (Unitate în diversitate). În Constituția Europeană și pe site-ul oficial al UE apare însă forma Uniți în diversitate, care tinde să înlocuiască deci varianta anterioară.

Moneda europeană: Euro

Adoptarea unei monede europene, care a înlocuit vechile monede naționale are o extraordinară valoare simbolică, mentală, financiară, economică. Decizia ca moneda europeană să poarte numele euro a fost luată la Consiliul European de la Madrid (decembrie 1995). De la 1 ianuarie 2002, bancnotele și monezile euro au devenit o realitate fizică pentru 300 de milioane de europeni din douăsprezece țări membre ale Uniunii Europene.

La baza Uniunii Europene se află o serie de obiective care denotă caracterul ei. Printre acestea se numără promovarea progresului economic și social, afirmarea identității europene, protecția drepturilor și a intereselor cetățenilor europeni, asigurarea libertății acestora ș.a.

Capitolul VIII. Instituții reprezentative, executive și judiciare

Cadrul instituțional al Uniunii Europene este unic, iar sistemul său decizional evoluează în permanență. Cele 7 instituții europene, 8 organisme ale UE și peste 30 de agenții descentralizate sunt răspândite în întreaga UE. Ele lucrează împreună pentru a promova interesele comune ale Uniunii și ale cetățenilor europeni.

În ceea ce privește administrația, există alte 20 de agenții și organizații ale UE care îndeplinesc funcții juridice specifice și 4 servicii interinstituționale care sprijină instituțiile.

Toate aceste entități au roluri specifice – de la elaborarea legislației și a politicilor UE până la punerea în aplicare a politicilor și desfășurarea de activități în domenii specializate, cum ar fi sănătatea, medicina, transporturile și mediul.

Există 4 instituții decizionale principale care conduc administrația UE. Împreună, aceste instituții îi oferă UE orientări politice și joacă diferite roluri în procesul legislativ:

- Parlamentul European (Bruxelles/Strasbourg/Luxemburg)
- Consiliul European (Bruxelles)
- Consiliul Uniunii Europene (Bruxelles/Luxemburg)
- Comisia Europeană (Bruxelles/Luxemburg/Reprezentanțele din întreaga UE)

Activitatea acestora este completată de alte instituții și organisme, printre care se numără:

- Curtea de Justiție a Uniunii Europene (Luxemburg)
- Banca Centrală Europeană (Frankfurt)
- Curtea de Conturi Europeană (Luxemburg)

Parlamentul European (PE) este una dintre instituțiile reprezentative ale Uniunii Europene. Exerciță, împreună cu Consiliul, funcțiile legislativă și bugetară, la fel și cele de control politic și consultativ.

Parlamentul European reprezintă interesul cetățenilor Uniunii. El este ales de către toți cetățenii Uniunii Europene prin vot universal direct, liber și secret, pentru un mandat de 5 ani. Reprezentarea cetățenilor este asigurată în mod proporțional între statele membre. În conformitate cu Tratatul de la Lisabona, numărul reprezentanților în PE nu depășește cifra de 750 plus Președintele. Fiecărui stat i se acordă cel puțin 6 locuri, dar nu mai mult de 96. Statul membru stabilește modalitatea de alegere a europarlamentarilor, dar cu respectarea unor valori și principii general europene. Parlamentul European este structurat asemeni parlamentelor naționale, în conformitate cu criteriile administrative și politice. Conducerea activității parlamentului este asigurată de Președinte, asistat de 14 vicepreședinți. Funcționarea internă este coordonată de Birou, din care fac parte Președintele, vicepreședinții și 6 chestori (responsabili de chestiunile administrative ce îi vizează pe deputați). Cele 20 de comisii parlamentare, care se reunesc de 1-2 ori pe lună, sunt organe interne de lucru ale parlamentului și realizează expertiza prealabilă a proiectelor de lege sau a altor acte.

Membrii PE se organizează în grupuri parlamentare în conformitate cu viziunile politice. Activitatea deputaților europeni se desfășoară la Bruxelles, Strasbourg și în circumscripția electorală proprie. Ei își exercită mandatul în mod independent și nu pot primi instrucțiuni de la cetățeni sau de la guvernele naționale. PE, împreună cu Consiliul, adoptă legi europene.

Consiliul este o instituție interguvernamentală a Uniunii Europene cu puteri legislative și bugetare, pe care le exercită împreună cu Parlamentul European. Reprezintă interesele statelor membre. La reuniunile acestuia participă câte un ministru din fiecare stat membru, împuternicit să își asume angajamentele în numele guvernului pe care îl reprezintă. Consiliul este condus de un Președinte, asistat de Secretarul General. Președinția Consiliului este asigurată prin rotație, pe o durată de 6 luni.

Consiliul adoptă legi europene, în comun cu PE, coordonează politica economică a statelor membre, determină și realizează politica externă și de securitate comună, încheie acorduri internaționale în numele UE, aprobă, împreună cu PE, bugetul UE, coordonează cooperarea între statele membre și adoptă măsuri în lupta contra criminalității.

Consiliul European, reuniune a șefilor de state sau de guverne ale statelor membre, oferă Uniunii Europene impulsurile necesare dezvoltării acesteia și îi definește orientările și prioritățile politice generale, soluționează problemele ce nu au putut fi rezolvate de Consiliu. Din componența Consiliului European fac parte și Președintele său (ales cu majoritate calificată pentru o durată de 2,5 ani, cu posibilitatea reînnoirii mandatului o singură dată), și Președintele Comisiei.

Consiliul European se întrunește de două ori pe semestru, la convocarea Președintelui său. La sfârșitul fiecărei reuniuni la nivel înalt, Președintele Consiliului European prezintă PE un raport cu privire la rezultatele activității acestuia.

Comisia Europeană este unica instituție executivă a Uniunii Europene. Promovează interesul general al Uniunii Europene, exercită funcții de coordonare, de executare și de administrare, inclusiv funcția de gardianul Tratatelor, adică de aplicare a tratatelor și de control al respectării acestora, de alocare fondurilor; asigură, cu unele excepții, reprezentarea externă a Uniunii etc. Fiecare stat este reprezentat de către un comisar european. Președintele este cel care convoacă Comisia, cel puțin o dată pe săptămână, și poate solicita demisia unui membru. Reuniunile Comisiei nu sunt publice, iar dezbaterile sunt confidențiale. Comisia își exercită funcțiile în mod independent, neacceptând instrucțiuni din partea nici unui guvern, instituție etc. Comisia, cu un mandat de 5 ani, este în mod colegial responsabilă în fața PE. Comisia este compusă din câte un reprezentant al fiecărui stat membru. Președintele Comisiei hotărăște domeniul de activitate al fiecărui comisar. Tratatul de la Lisabona prevede că din 2014 numărul de membri ai Comisiei este egal cu $\frac{2}{3}$ din numărul statelor membre, cu activarea unui sistem de rotație strict, care să reflecte diversitatea demografică și geografică a tuturor statelor membre. Tratatul de la Lisabona prevede reorganizarea puterii judiciare prin introducerea noțiunii de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, care desemnează sistemul judiciar comunitar. Curtea de Justiție a Uniunii Europene, potrivit noului tratat, cuprinde Curtea de Justiție, Tribunalul și Tribunale specializate.

Curtea de Justiție a Comunităților Europene asigură interpretarea legislației comunitare și executarea acesteia pe tot teritoriul UE în mod uniform. Aceste funcții se concretizează în competența Curții de a interpreta dreptul comunitar la solicitarea instanțelor de judecată naționale. Curtea ia decizii referitor la încălcarea dreptului comunitar de către un stat membru, este singura competentă să soluționeze litigiile dintre un stat membru și Parlamentul European și/sau împotriva Consiliului (cu unele excepții) sau între instituțiile comunitare, poate controla legalitatea inacțiunii instituțiilor comunitare etc. Curtea de Justiție este compusă din 27 de judecători și 11 avocați generali. Fiecare stat membru desemnează câte un judecător. Avocații generali sunt desemnați de comun acord de statele membre. Judecătorii și avocații

generali sunt aleși din rândul juriștilor care pot exercita funcții înalte în statele membre și garantează imparțialitatea. Mandatul lor este de 6 ani.

Tribunalul de Primă Instanță funcționează pe lângă Curtea de Justiție. Este creat în 1988, pentru a ajuta Curtea de Justiție să facă față numărului mare de cazuri. Tribunalul este responsabil de soluționarea litigiilor apărute între persoanele juridice și fizice și instituțiile UE privind efectele actelor acestora, între statele membre și Comisie, Consiliu este compus din câte un judecător din fiecare stat membru. Forma activității este identică cu cea a Curții de Justiție, majoritatea cazurilor fiind judecate de camere compuse din 3 judecători. Deciziile pronunțate de Tribunal pot fi atacate la Curtea de Justiție.

Tribunalul Funcției Publice rezolvă litigiile apărute între funcționarii europeni și UE. Creat în 1989, funcționează pe lângă Tribunalul de Primă Instanță. Este compus din 7 judecători numiți de Consiliu pentru o perioadă de 6 ani. Componenta sa poate fi reînnoită cu respectarea unei reprezentativități geografice. Funcționează în cadrul ședințelor în plen, în camere compuse din 5 sau 3 judecători (de cele mai dese ori) sau într-un format de un singur judecător. Hotărârile adoptate de Tribunalul Funcției Publice pot fi atacate la Tribunalul de Primă Instanță.

Instituții consultative și financiare

1. Instituțiile consultative

Comitetul Economic și Social European (CESE) reprezintă interesele societății civile la nivel european, fiind facilitator și promotor al dialogului cu aceasta.

Este compus din consilieri ce provin din toate statele membre. Mandatul consilierilor este de 5 ani și poate fi reînnoit. Membrii sunt numiți de Consiliu la propunerea guvernelor naționale. CESE este alcătuit din 3 categorii distincte de reprezentanți: angajatori (reprezentanți ai sectoarelor publice și private din industrie, comerț, finanțe, transport etc.); salariați (reprezentanți ai confederațiilor sindicale naționale) și activități diverse (agricultori, meșteșugari, organizații nonguvernamentale etc.).

CESE participă la procesul decizional european, consultarea lui fiind obligatorie în ceea ce ține de piața unică, educație, protecția consumatorilor, dezvoltarea regională, domeniul social etc. CESE poate emite avize din proprie inițiativă, avize exploratorii (avize preliminare) și rapoarte de impact.

Organele decizionale ale CESE sunt Președinția, Biroul și Adunarea generală.

Organele de lucru sunt secțiunile specializate: Piața unică, producție și consum; Transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională; Agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului; Uniunea economică și monetară, coeziunea economică și socială; Ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie; Relații externe. Recent au fost create Comisia Consultativă pentru Mutații Industriale, Observatorul Pieței Unice, Observatorul Dezvoltării Durabile, Observatorul Pieței Forței de Muncă.

Comitetul Regiunilor (CoR) asigură relația dintre autoritățile europene și cele regionale și locale. Participând la procesul legislativ, promovează interesele puterii locale și regionale la nivel european. Crearea lui s-a datorat dorinței de a eficientiza implementarea legislației europene prin intermediul puterii locale și regionale.

Este format din reprezentanți ai celor 27 de state membre, aleși la nivel local și regional. Membrii continuă să-și exercite mandatul local sau regional. Reprezentanții sunt numiți, la recomandarea guvernelor naționale, de către Consiliu pentru 5 ani. Membrii supleanți îi înlocuiesc pe membri în caz de necesitate.

CoR participă la procesul decizional european prin intermediul pozițiilor sale oferite Parlamentului, Consiliului și Comisiei. Consultarea CoR este obligatorie în următoarele domenii: coeziune economică și socială, rețele transeuropene de transport, energie sau telecomunicații, sănătate publică, educație și tineret, cultură, forță de muncă, politici sociale, mediu, formare profesională, transporturi. CoR poate elabora și avize din proprie inițiativă, ceea ce îi permite să introducă anumite subiecte pe agenda UE.

Activitatea CoR se realizează în secțiuni și, mai apoi, în ședințele în plen (cu majoritatea simplă). Este structurat în 6 comisii specializate: Comisia pentru politici de coeziune teritorială; Comisia pentru politici economice și sociale; Comisia pentru dezvoltare durabilă; Comisia pentru cultură, educație și cercetare; Comisia pentru afaceri constituționale, guvernanta europeană și spațiul de libertate, securitate și justiție; Comisia pentru relații externe și cooperare descentralizată. Reprezentarea în comitete se face conform criteriului național.

2. Instituțiile financiare

Curtea de Conturi Europeană efectuează auditul extern al fondurilor UE, care include bugetul UE și cel al instituțiilor sale. Ea evaluează corespunderea colectării și utilizării fondurilor UE legislației și gestionarea acestora în conformitate cu principiile economicității și eficienței. Scopul activității Curții de Conturi este de a îmbunătăți gestiunea financiară și de a comunica cetățenilor UE asupra modului de utilizare a fondurilor publice.

Curtea de Conturi ajută Parlamentul European și Consiliul în exercitarea controlului asupra execuției bugetului comunitar. La sfârșitul fiecărui an, Curtea întocmește un raport de audit pentru anul financiar anterior, în baza căruia Parlamentul evaluează modul în care Comisia a gestionat bugetul. Concomitent, ea emite avize, la cererea unei instituții comunitare, cu privire la diverse aspecte de gestiune financiară și poate prezenta oricând observațiile, mai ales sub forma unor rapoarte speciale, privind chestiuni specifice. Curtea de Conturi nu are capacitatea de a interveni în caz de depistare a neregulilor sau fraudelor financiare. În acest caz, Curtea de Conturi informează Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF).

Activează oriunde sunt prezente finanțe europene: în instituțiile comunitare, guvernele naționale și autoritățile locale, precum și în statele din afara UE.

Este compusă din 27 de membri, câte unul din fiecare stat membru, fiecare cu un mandat de 6 ani. Curtea de Conturi este condusă de Președinte și este structurată în grupuri de audit specializate.

Banca Centrală Europeană (BCE) administrează moneda unică europeană (euro) și veghează asupra menținerii puterii de cumpărare a acesteia, adică asupra stabilității prețurilor în „zona euro”. În particular, BCE definește și aplică politica monetară, desfășoară operațiuni valutare, deține și administrează rezervele valutare ale statelor din zona euro, asigură buna funcționare a sistemelor de plăți, autorizează emiterea de bancnote etc. Trebuie să asigure o creștere a prețurilor mai mică de 2%, prin stabilirea de praguri pentru ratele dobânzilor le mărește dacă dorește să

stăpânească inflația și le reduce dacă consideră că inflația nu reprezintă o problemă. Pentru a-și exercita funcțiile, BCE conduce Sistemul European al Băncilor Centrale (SEBC) din care fac parte băncile naționale ale statelor zonei euro. BCE împreună cu băncile centrale ale statelor membre ale UE constituie Eurosistemul.

BCE este condusă de Președinte, de Comitetul Executiv (Președintele BCE, vicepreședintele și 4 membri, toți fiind numiți de comun acord de către președinții sau prim-miniștrii țărilor din zona euro), Consiliul Guvernatorilor (membrii Comitetului Executiv plus guvernatorii băncilor naționale din zona euro) și de Consiliul General (compus din Președintele și vicepreședintele BCE și toți guvernatorii băncilor naționale ale statelor membre). Este o instituție independentă atât de statele membre, cât și de celelalte instituții ale UE.

Banca Europeană de Investiții (BEI) a fost constituită cu scopul de a contribui la coeziunea economică, socială și teritorială printr-o dezvoltare echilibrată a statelor membre ale UE. Creditează, pe o perioadă lungă de timp, proiectele ce contribuie la realizarea scopurilor Uniunii Europene. Creditele sunt oferite atât instituțiilor publice, cât și celor private.

Aționarii BEI sunt statele membre ale Uniunii Europene. BEI este independentă de bugetul UE. Activează în conformitate cu practica bancară, dar este o instituție nonprofit și se autofinanțează. BEI preia capitaluri de pe piața bancară și le investește în proiecte de interes public.

Activează atât în Uniunea Europeană, cât și în exteriorul ei. Pentru UE prioritățile BEI constau în susținerea: coeziunii și convergenței; întreprinderilor mici și mijlocii prin Fondul European de Investiții (FEI); durabilității mediului; inițiativei inovatoare; dezvoltării rețelelor de transport și energetice transeuropene; surselor de energie durabile, competitive și sigure. Conlucrează cu statele aflate în proces de preaderare, cu țările candidate sau potențiale candidate, cu vecinii UE, cu statele în curs de dezvoltare etc. În aceste state politica BEI se orientează la dezvoltarea sectorului privat și a infrastructurii, la securitatea energetică. BEI este condusă de Consiliul Guvernatorilor, compus din miniștrii de finanțe din toate statele membre.

3. Alte instituții europene

În evoluția sa UE și-a elaborat un sistem administrativ impunător. Pe lângă principalele instituții comunitare activează o serie de instituții administrative. Acestea asigură buna funcționare a UE prin gestionarea aspectelor particulare ale implementării politicilor comunitare, prin realizarea cooperării și conlucrării dintre statele membre și instituțiile reprezentative ale UE. O categorie distinctă de instituții sunt cele interinstituționale. Oficiul pentru Publicații Oficiale al Comunităților Europene se ocupă de producerea și distribuția tuturor publicațiilor oficiale ale UE, inclusiv a Jurnalului Oficial al Uniunii Europene. Oficiul European pentru Selecția Personalului are funcția de a organiza concursuri pentru recrutarea personalului în instituțiile europene (funcționari europeni). Școala Europeană de Administrație are misiunea de a organiza formarea în domenii specifice a funcționarilor europeni.

Un alt grup de instituții îl constituie agențiile europene cu atribuții de natură tehnică, științifică sau administrativă. Ele sunt structurate pe 4 domenii: Agențiile Comunității (activează în domeniul primului pilon al UE), Agențiile Politicii Externe și de Securitate Comună (activează în domeniul celui de-al doilea pilon al UE), Agențiile Cooperării în domeniul Justiției și Afacerilor Interne (activează în domeniul celui de-al treilea pilon al UE) și Agențiile Executive (administrează unul sau mai multe programe ale UE).

Capitolul IX. Procesul decizional în instituțiile Uniunii Europene

1. Procesul decizional în instituțiile Uniunii Europene

În Parlamentul European deciziile se iau prin majoritate simplă sau prin cea absolută. Majoritatea simplă reprezintă majoritatea (50%+1vot) membrilor Parlamentului ce participă la votare. Această majoritate este variabilă. În cadrul procedurii de co-decizie, se utilizează pentru a vota, în prima și în a doua lectură, aprobarea poziției comune a Consiliului și pentru refuzul de a aproba proiectul comun realizat de Comisia de Conciliere.

Majoritatea absolută reprezintă majoritatea membrilor Parlamentului. În configurarea actuală, majoritatea absolută se exprimă în 393 de voturi (din 785). În cadrul procedurii de co-decizie, se utilizează pentru a vota în a doua lectură contra poziției comune a Consiliului sau pentru adoptarea amendamentelor.

În Consiliul European deciziile se iau prin unanimitate, presupunând găsirea unui consens între toate statele membre. Există pericolul aplicării vetoului de către un stat membru.

În Consiliu puterea votului nu se reduce la formula: un om (un stat), un vot. Voturile de care dispun statele membre depind de numărul populației acesteia. Totuși, statele cu o populație redusă sunt favorizate.

Într-o serie de probleme (de politică externă și securitate comună, impozitare, imigrare și acordare a dreptului de azil) Consiliul adoptă decizii prin unanimitate care, începând de la Actul Unic European, se aplică din ce în ce mai limitat. În contextul procedurii de co-decizie, aceasta este necesară în 3 cazuri: securitatea socială a angajaților migranți, recunoașterea diplomelor (inclusiv modificarea legislațiilor naționale) și acțiunile de încurajare a culturii. Unanimitatea se utilizează și atunci când se dorește modificarea propunerii Comisiei.

Totuși, în cele mai multe cazuri, Consiliul adoptă decizii prin majoritate calificată, ceea ce reprezintă 255 de voturi sau 73,91% din total. La fel, decizia trebuie să fie susținută de majoritatea statelor membre (cel puțin 14).

În unele situații, un stat membru poate solicita verificarea cotei de populație. În acest caz, dacă voturile statelor pro nu reprezintă 62% din totalul populației UE, decizia nu se consideră adoptată.

2. Procedurile specifice procesului decizional în Uniunea Europeană

În UE există 3 proceduri principale pe care le poate urma procesul decizional, în funcție de articolul pe care se bazează inițiativa legislativă a Comisiei.

Co-decizia reprezintă adoptarea actelor legislative de către Parlamentul European și Consiliu. Această procedură decurge din faptul că ambele instituții comunitare exercită funcție legislativă. Procedura de co-decizie cuprinde 3 faze. La faza inițială,

se implică inclusiv Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor, iar în faza a doua și a treia – Consiliul, prin avizele sale.

Avizul conform prevede următoarele: Consiliul trebuie să obțină acordul Parlamentului pentru a adopta unele decizii de importanță majoră. Parlamentul poate să accepte sau să refuze propunerea, nu și să o modifice (să propună amendamente). Avizul conform necesită o majoritate a voturilor. Procedura este utilizată mai ales la încheierea acordurilor cu alte state, inclusiv în cazul acordurilor de aderare a noilor state.

Consultarea sau avizul simplu permite Parlamentului să se pronunțe asupra propunerilor Comisiei. Prin această procedură, înainte de a se pronunța referitor la propunerile Comisiei, Consiliul se consultă cu Parlamentul, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor. Consiliul este obligat să consulte avizul Parlamentului, nu și să-l respecte. Se utilizează în domenii precum: agricultura, concurența, fiscalitatea și la revizuirea tratatelor.

3. Implicarea cetățenilor în luarea deciziilor

Luarea deciziilor de către cetățeni se realizează prin referendum, care reprezintă exprimarea, prin vot, a atitudinii poporului referitor la alternativele soluționării unor probleme particulare ale societății. Desigur, opiniile și atitudinile cetățenilor sunt luate în considerație și în cazul deciziilor adoptate de către elitele politice (reprezentanți ai cetățenilor). Poziția societății este articulată de mass-media, se depistează prin sondaje, dar și prin comunicarea directă dintre elite și cetățeni. În acest caz, dorințele cetățenilor nu sunt respectate complet. Referendumurile, din contra, transferă puterea de decizie cetățenilor. Referendumurile nu se utilizează, la moment, la nivel european. Adică, la nivel general-european, problemele nu pot fi supuse referendumurilor: ele sunt abordate la nivelul statelor membre, în contextul problematicii europene.

Există două tipuri de referendumuri „europene”:

1. cetățenii se pronunță referitor la acțiunile statului în raport cu UE, la o problemă proprie doar statului respectiv. Acestea sunt referendumurile ce au avut ca subiect aderarea la UE etc.;
2. desfășurate în contextul ratificării (acordul statului de a fi parte la un tratat) de către statele membre a tratatelor sau acordurilor semnate la nivel european.

Doar în 2 state membre ale UE, Irlanda și Danemarca, ratificarea tratatelor internaționale trebuie supuse obligatoriu votării populare. În celelalte state, desfășurarea referendumului rămâne la discreția instituțiilor puterii de stat (elitei de guvernământ), ratificarea putând fi realizată prin parlament. La referendum se apelează din diferite cauze: pentru legitimarea integrării europene, excluderea problematicii europene din alegeri etc.

Există și metode de depășire a vetoului aplicat de referendumuri asupra tratatelor europene: de exemplu, revederea tratatelor și propunerea unor versiuni noi. O altă cale este devierea, utilizată, în 1993, de Danemarca și, în 2001, de Irlanda. Acest scenariu constă în revenirea ulterioară la referendumul pe subiectul respectiv.

Capitolul X. Cetățenia europeană

Ce este cetățenia europeană?

Definirea conceptului de cetățenie europeană este o adevărată provocare pentru teoria și practica cetățeniei. Pentru prima dată, definiția termenului nu vizează în mod obligatoriu apartenența la un teritoriu, la o cultură și la un stat național. Cetățenia europeană se referă la un set de valori și instituții europene.

Din punct de vedere juridic, cetățenia europeană (înțeleasă ca cetățenia UE) a fost definită pentru prima dată prin Tratatul de la Maastricht, completat prin Tratatul de la Amsterdam și, ulterior, rezumată în Carta Drepturilor Fundamentale a UE.

Conform definiției stipulate în Tratatul de la Maastricht, orice persoană, având cetățenia unui stat membru al Uniunii, este, în același timp, și cetățean al UE. Cetățenia Uniunii Europene vine în completarea cetățeniei naționale, se suprapune, fără a o substitui. Acest statut permite exercitarea unui număr restrâns de drepturi - drepturi supranaționale - pe teritoriul statului membru în care locuiește persoana (și nu numai în statul din care provine). Tratatul de la Maastricht instituie 5 categorii de drepturi supranaționale, complementare drepturilor garantate prin constituțiile statelor membre. Se impune precizarea că aceste drepturi nu devin efective decât în afara spațiului politic și juridic al propriului stat.

Prin Tratatul de la Amsterdam, statutul de cetățean european include, în plus, următoarele drepturi:

- dreptul de a se adresa instituțiilor europene într-o limbă oficială a Uniunii Europene și de a primi un răspuns redactat în aceeași limbă;
- dreptul de acces la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei Europene, în anumite condiții;
- dreptul de nediscriminare, pe bază de naționalitate, sex, rasă, religie, dizabilitate, vârstă sau orientare sexuală, între cetățenii Uniunii;
- dreptul de acces egal la funcția publică comunitară.

Sistemul de protecție a drepturilor cetățenilor europeni

Cetățenia europeană oferă drepturi cetățenilor statelor membre și, implicit, consolidează protecția acestora. A fost elaborat un sistem bine organizat de protecție a drepturilor cetățeanului caracterizat prin anumite aspecte specifice. În primul rând, având în vedere că cetățenia europeană este o construcție cu 2 niveluri (cetățenia națională, recunoscută de un stat membru, și cetățenia supranațională, reprezentată de drepturile adiționale introduse prin Tratatul de la Maastricht), și mecanismele de protecție sunt construite pe 2 niveluri: pe lângă proceduri la nivel național sunt disponibile proceduri la nivelul Uniunii Europene. În al doilea rând, la fiecare nivel este disponibil un nou sistem, dublu, de protecție a drepturilor care decurg din statutul juridic de cetățean european.

Pentru protecția drepturilor oferite prin cetățenia europeană se poate apela la:

a) mecanisme nonjuridice, reprezentate de:

- Comitetul pentru Petiții al Parlamentului European. Cetățeanul poate adresa petiții Parlamentului European pentru orice chestiune privind Uniunea care-l

afectează direct. Acestea vor fi examinate de Comitetul pentru Petiții al Parlamentului Uniunii Europene care poate face presiuni asupra părților implicate, chiar dacă nu este abilitat să îndrepte direct situația.

- Avocatul Poporului (Ombudsman). Mediatorul european poate fi sesizat în caz de litigiu cetățean vs instituție comunitară, dar nu intervine în litigiile la nivel național.
- Comisia Europeană. Cetățeanul poate transmite o plângere cu privire la orice suspiciune de infracțiune/nerespectare a dreptului comunitar de către un stat membru. Comisia va examina plângerea și va cere, eventual, țării implicate să modifice legislația. Nu se aplică pentru litigiile între particulari.

b) mecanisme juridice, reprezentate de:

- Curtea Europeană de Justiție (cu sediul la Luxemburg);
- Curtea Europeană a Drepturilor Omului (cu sediul la Strasbourg): pentru cetățenii statelor care nu sunt membre ale UE, dar care sunt afiliate Consiliului Europei.

Importanța cetățeniei pentru procesul de integrare europeană

Integrarea europeană este una din marile realizări politice ale sfârșitului de secol XX. Ea rămâne însă incompletă și vulnerabilă fără construcția unui model de cetățean loial valorilor și instituțiilor europene, participant activ la procesul de integrare europeană. Ca urmare, în teoria și practica europeană, cetățenii europeni sunt nu numai actori ai construcției europene, ci și scopul final.

Ca să devii cetățean, inclusiv european, nu este suficient să te naști într-o anumită societate. Pentru aceasta, fiecare persoană trebuie să învețe codurile și conduitele specifice cetățeniei. Creșterea gradului de participare și asumare a cetățeniei europene, conform sloganului Europa cetățenilor, constituie un scop prioritar pentru politicile publice din spațiul european. De reușita acestui proces depinde consolidarea imaginii și identității UE la nivel european și mondial.

Capitolul XI. Aspecte ale integrării economice europene

1. Integrarea economică reprezintă unul din aspectele principale ale proceselor integraționiste contemporane, iar în cazul UE poate fi considerat chiar fundamentul integrării europene.

De regulă, procesele de integrare economică se evidențiază la nivel regional, obținând forme mai avansate ale integrării. Cu toate acestea, în condițiile globalizării, se poate vorbi și de un proces al integrării economice la nivel mondial. Indiferent de acest fapt, de menționat că UE este singura organizație integraționistă internațională care a realizat uniunea economică - o formă superioară de integrare.

Integrarea economică este piatra de temelie a procesului de integrare europeană. Acest fapt s-a manifestat, în primul rând, prin crearea comunităților economice, precum: CECO, CEE și EURATOM, deoarece în absența unei economii stabile, viabile și puternice ar fi imposibilă construirea unei Europe puternice, capabile să rezolve problemele sociale, politice, culturale aflate pe agenda zilei. De asemenea, importanța integrării economice reiese și din următorul fapt: criteriul dezvoltării economice constituie și un criteriu fundamental al aderării noilor state la UE. Procesele de integrare au ca obiectiv nu numai garantarea stabilității și păcii în regiune, dar presupun și mecanisme de stimulare a dezvoltării și obținerii profitului economic.

2. Constituind un proces multidimensional și complex, integrarea economică poate prelua diferite forme, diferența dintre ele constând în gradul diferit al intensității integrării și nivelul interdependențelor. De regulă, formele integrării economice sunt următoarele:

a) Zona de comerț liber – o înțelegere între un grup de state de a înlătura barierele și taxările duble în relațiile comerciale reciproce. Fiecare stat își păstrează relațiile comerciale cu non- membrii zonei. Nivelul cel mai simplu al Zonei de comerț liber este zona preferențială de comerț - când membrii acesteia stabilesc tarife mai joase pentru ei decât pentru non- membrii, dar, oricum, circulația bunurilor nu este liberă.

b) Uniunea Vamală - o treaptă superioară Zonei de liber schimb. Presupune o înțelegere între state prin care se stabilește un tarif extern comun (un nivel unic de taxare a bunurilor care ajung în Uniunea Vamală) al taxelor vamale cu scopul de a facilita libera circulație a bunurilor pe tot teritoriul Uniunii.

c) Piața Unică – în care sunt eliminate obstacolele pentru libera circulație a capitalului, muncii, serviciilor și persoanelor.

d) Uniunea Economică – presupune introducerea unei valute unice (euro), armonizarea și unificarea politicilor monetare, fiscale și sociale. Drept exemplu al acestei forme de integrare servește Uniunea Economică și Monetară din cadrul UE.

Procesele de integrare economică reprezintă un parcurs îndelungat, realizat pe etape, cu respectarea principiului de la simplu la compus. În acest sens, prima etapă vizează crearea Zonei comerțului liber, trecerea ulterioară la uniunea vamală și atingerea, în cele din urmă, a celor mai avansate forme ale integrării economice - Piața Unică și

Uniunea Economică. Astfel, integrarea economică este purtătoarea unei logici integraționiste fundamentată pe experiența umană.

3. Primul pas al integrării economice europene îl constituie semnarea Tratatului de la Paris (1951) cu privire la crearea Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO) - prima comunitate economică europeană, cu sediul la Luxemburg. Primul Președinte al Înaltei Autorități a CECO a fost distinsul lider european Jean Monnet, iar membrii fondatori - Franța, Germania, Italia, Luxemburg, Olanda, Belgia. Obiectivul central al CECO îl reprezintă crearea pieței comune a cărbunelui și oțelului a statelor membre, prin desființarea taxelor vamale. Fiind prima organizație supranațională cu caracteristici federale, prima schiță efectivă de unitate europeană, CECO a însemnat, totodată, trecerea treptată de la Europa „cooperării” la Europa „integrării”.

Adoptarea Tratatelor de la Roma (1957) cu privire la Comunitatea Economică Europeană (CEE) și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EURATOM) de către cele 6 țări fondatoare a constituit cel de-al doilea pas important al integrării economice europene. Obiectivul central al Tratatului a vizat crearea pieței comune în care să fie realizate cele 4 libertăți fundamentale. Tratatul cu privire la CEE prevede abolirea treptată a restricțiilor cantitative și a barierelor vamale, a altor bariere, precum și stabilirea unui tarif vamal comun față de țările terțe. De asemenea, tratatul conține prevederi speciale consacrate agriculturii, înființării unei Bănci Europene de Investiții și constituirii unui fond de dezvoltare. Importanța excepțională a Tratatului CEE constă în organizarea unei piețe comune, în cadrul căreia mărfurile, serviciile, forța de muncă și capitalul să circule liber, fără nici o îngrădire.

Semnarea Actului Unic European (1986) a constituit o nouă etapă în evoluția integrării economice europene, importanța acestuia constând în modificarea tratatelor fundamentale a comunităților europene (CECO, CEE și EURATOM). Tratatul a urmărit în esență stabilirea unor termene concrete de realizare a pieței unice, data limită fiind 1 ianuarie 1993. Prin urmare, statele membre au lansat un vast program de ajustare și standardizare a legislațiilor naționale la prevederile juridice ale comunităților.

Deși a cunoscut o impresionantă evoluție în decursul primelor 4 decenii, Tratatul de la Maastricht (1992) a semnat trecerea la o nouă formă de integrare economică, mai avansată și mult mai ambițioasă. Astfel, Tratatul de la Maastricht prevede crearea Uniunii Economice și Monetare - cea mai avansată formă a integrării economice europene. Începând cu 1 ianuarie 1999, a fost introdusă moneda unică, reprezentată de euro, la această acțiune participând inițial numai 11 state.

Înființarea Uniunii Economice și Monetare în cadrul UE a fost o experiență unică și complicat de realizat. Parcursul respectivului proces necesită în continuare eforturi susținute din partea statelor membre în vederea valorificării avantajelor acestei forme a integrării economice, dar și neutralizării provocărilor generate de ea.

Uniunea Europeană este singura organizație integraționistă internațională care a realizat această formă superioară de integrare. Anume prin modelul pe care îl oferă, prin dezvoltarea economică avansată, prin modalitatea de soluționare a problemelor, UE este atractivă pentru colaborare și cooperare economică, pentru țările care aspiră la o integrare europeană, inclusiv economică.

Capitolul XII. Domenii de interes comun în Uniunea Europeană

Clasificarea principalelor politici comune europene

Uniunea Europeană reprezintă o entitate politică, socială și economică dezvoltată în Europa, compusă din 27 de state. Considerată a fi o construcție unică, sui-generis, această entitate, situată între federație și confederație, se bazează pe 3 piloni (vezi schema de mai jos).

<p>Primul pilon (supranațional – <u>federație</u>)</p> <p>Comunitățile Europene (CE)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Politica agricolă comună • Uniunea vamală și Piața internă • Politica în domeniul concurenței și subvenții de stat • Politica structurală • Politica comercială • Uniunea Economică și Monetară • Cetățenia europeană • Educație și cultură • Cercetare și mediul înconjurător • Rețele transeuropene • Sănătate • Protecția consumatorului • Politica socială • Politica comună de imigrație • Politica în domeniul azilului • Protecția frontierelor 	<p>Al doilea pilon (interguvernamental – <u>confederație</u>)</p> <p>Politica Externă și de Securitate comună (PESC)</p> <p>Politica externă:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cooperare • Menținerea păcii • Observatorii electorali și trupele comune de intervenție • Drepturile omului • Democrație • Asistența acordată statelor terțe <p>Politica de securitate:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Politica europeană de securitate și apărare • Dezarmarea • Aspectele economice ale dezarmării • Sistemul european de securitate 	<p>Al treilea pilon (interguvernamental – <u>confederație</u>)</p> <p>Cooperarea în domeniul Justiției și Afacerilor Interne (JAI)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trafic de droguri și trafic de arme • Trafic de carne vie • Terorismul • Infrațiuni împotriva minorilor • Crima organizată • Corupție, coruptibilitate și înșelăciune
---	--	--

(după: www.dadalos-europe.org/rom)

Reieșind din această structură a UE, putem efectua o clasificare a principalelor politici europene comunitare, care ar cuprinde 3 direcții structurale și anume:

- I. Politicile care se referă la Pilonul I;
- II. Politicile care se referă la Pilonul II;
- III. Politicile care se referă la Pilonul III.

Capitolul XIII. Probleme în cadrul politicilor comune europene

În primul rând, corelarea și coordonarea politicilor care, după cum se constată, fac parte din diferiți piloni ai UE. Este evidentă interferența, interpătrunderea și interdependența dintre politicile comune europene, așa încât o serie de politici de la Pilonul I (de ex.: de imigrare, de azil, de protecție a frontierelor etc.) nu pot fi realizate cu succes fără o coordonare și la nivelul politicilor de la Pilonul III, care țin de cooperare, mai ales în chestiuni de afaceri interne etc.

În al doilea rând, nivelul la care se elaborează și se promovează politicile comune în cadrul celor 3 piloni. Dacă în cazul Pilonului I politicile se concep și se realizează la nivel supranațional, de federație, în cadrul Comunităților Europene (politicile respective sunt promovate de instituțiile europene, în primul rând de Comisia Europeană), atunci în cazul Pilonilor II și III - la nivel interguvernamental, de confederație, ceea ce complică procesul politic comunitar european, deoarece deseori guvernele țărilor membre, la discutarea și elaborarea anumitor politici, pornesc de la interese și scopuri diferite. De aici și tendința tot mai pronunțată de a transmite treptat politicile din cadrul Pilonilor II și III în competența Pilonului I, adică în competența Comunităților Europene. În acest sens, semnificativă este și desemnarea unui comisar european pe problemele politicii externe și securității comune.

Politicile comune europene evoluează constant. Ele reclamă o atenție permanentă din partea structurilor europene, precum și o dezvoltare continuă în contextul noilor provocări, al problemelor care apar etc. Un exemplu mai recent este cel vizând politicile energetice ale UE, necesitatea reevaluării și diversificării acestora în lumina ultimelor evenimente legate de „criza gazelor”, provocată de conflictul dintre Rusia și Ucraina.

Politici comune europene: Politica Agricolă Comună (PAC) și Politica Externă și de Securitate Comună (PESC).

Politica Agricolă Comună (PAC) a deținut mult timp unul dintre primele locuri în cadrul politicilor comunitare, din perspectiva resurselor financiare alocate, însă acestea atestă o continuă scădere - de la 70% (anii '70) la 34% (2007-2013). Cu timpul, datorită faptului că UE a început să acumuleze surplusuri de produse agricole, s-a impus revizuirea PAC. O parte din aceste produse au fost exportate, o parte au fost distruse. Astfel, PAC a suferit mai multe schimbări:

- producătorii sunt încurajați să își diversifice producția;
- fermierii sunt chemați să respecte regulile de protecție a mediului, standardele de igienă și siguranță alimentară, de siguranță a animalelor;
- subvențiile nu se mai acordă în funcție de cantitatea produsă (astfel, guvernele nu mai susțin producerea de produse agricole în cantități foarte mari pentru a nu se forma eventuale surplusuri);
- fermierii sunt stimulați să producă ceea ce se cere pe piață, atât din punctul de vedere al tipului de produs, cât și din punctul de vedere al cantității.

Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) rămâne una dintre cele mai discutate, discutabile și controversate, dat fiind complexitatea acesteia. Spre

deosebire de metoda comunitară, proprie integrării economice, metodele PESC se caracterizează prin cooperarea între statele membre pentru supervizarea politicilor și prin implementarea graduală a unor acțiuni comune în domeniile în care statele membre au interese comune. În același timp, statele își asumă angajamentul de a sprijini activ PESC, de a se abține de la orice acțiune ce contravine intereselor Uniunii, de a veghea la conformitatea politicilor naționale cu poziții comune, de a se informa reciproc asupra oricăror probleme de politică externă de securitate, precum și de a susține poziții comune în cadrul organizațiilor internaționale.

Obiectivele actuale ale PESC:

- apărarea valorilor comune, a intereselor fundamentale și a independenței Uniunii;
- întărirea securității Uniunii și a statelor membre sub toate formele;
- menținerea păcii și întărirea securității internaționale;
- promovarea cooperării internaționale;
- dezvoltarea și întărirea democrației și a statului de drept și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Capitolul XIV. Aspecte ale extinderii Uniunii Europene

1. Problema extinderii și criteriile de aderare la Uniunea Europeană

Succesele înregistrate de proiectul integrării europene, prezentat de Comunitatea Economică Europeană (CEE) și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EURATOM), au condus la sporirea atractivității acestuia pentru celelalte state europene. Ca urmare, mai multe state au solicitat asocierea sau aderarea la Comunitățile Europene. Posibilitatea extinderii a fost abordată de țările fondatoare chiar în Tratatul de la Roma, în Preambulul cărora se vorbește despre voința clară de a crea premisele unei uniuni cât mai strânse a popoarelor europene, la ideile descrise fiind chemate să adere și celelalte state europene. Art. 237 al Tratatului de instituire a CEE prevede că orice stat european poate solicita să devină membru al Comunității. Acesta adresează cererea sa Consiliului care, după primirea avizului Comisiei, hotărăște în unanimitate. Intenția statelor fondatoare a fost continuată în Tratatul asupra Uniunii Europene, în cadrul căruia extinderea este privită ca o ocazie istorică de a contribui la asigurarea păcii, securității, stabilității, democrației și statului de drept, precum și la creșterea și prosperitatea în ansamblu a Uniunii Europene. În acest sens, politica extinderii constituie un element indispensabil al proiectului european, care a fost conceput ca mecanism de garantare a păcii și securității, a progresului economic și social, ca o șansă de sporire a unității popoarelor europene.

Inițial, Comunitatea nu dispunea de criterii clare de accedere a noilor membri. Tratatul privind instituirea CEE prevedea doar că poate adera orice stat european. Totuși, această regulă nu are o aplicabilitate incontestabilă în sensul că, pe parcursul dezvoltării istorice a Uniunii, cerere de aderare vor depune și state a căror identitate europeană poate fi contestată, cum ar fi cazul Turciei.

Deși UE este deschisă tuturor statelor, aderarea întotdeauna a fost percepută ca un proces condiționat, noii candidați fiind obligați a corespunde anumitor criterii. Astfel, Art. 49 al Tratatului privind UE prevede că orice stat european care respectă principiile enunțate în articolul 6, paragraful 1, poate cere să devină membru al Uniunii. Printre principiile vizate pot fi enumerate: libertatea, democrația, respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, statul de drept, principii comune tuturor statelor membre.

Un rol distinct în definirea unor criterii explicite de aderare la UE i-a revenit Consiliului European de la Copenhaga (1993). Acesta a stabilit că orice țară asociată a Europei Centrale și de Est, dacă dorește, poate deveni membră a Uniunii Europene și că aderarea va avea loc pe măsură ce statele asociate vor îndeplini condițiile economice și politice cerute. Condițiile definite la acest Consiliu sunt cunoscute ca și criteriile de la Copenhaga. Conform acestora, un stat trebuie să îndeplinească:

a) Criteriul politic – țara ce dorește să adere trebuie să fie înzestrată cu instituții politice stabile, capabile a garanta dezvoltarea democratică a societății și care să corespundă principiilor statului de drept. De asemenea, statul este obligat să respecte drepturile omului și să întreprindă toate măsurile pentru a proteja drepturile minorităților.

b) Criteriul economic – țara candidat la aderare trebuie să fie înzestrată cu o economie de piață funcțională, capabilă a face față concurenței economice a altor țări membre ale Uniunii.

c) Acceptarea acquis-ului comunitar - statul-candidat la aderare trebuie să dispună de capacitatea de a-și asuma obligațiile ce revin din calitatea de membru al Uniunii; să accepte principiile, obiectivele și regulile stabilite în tratatele Uniunii.

Ulterior, Consiliul European de la Madrid (1995) a decis că, deși adoptarea legislației europene și transpunerea ei în dreptul intern sunt extrem de importante în procesul aderării, mult mai importantă este crearea și dezvoltarea structurilor administrative și juridice necesare aplicării politicilor europene. În acest sens, criteriile de la Copenhaga au fost completate cu:

d) Capacitatea administrativă de aplicare a acquis-ului comunitar.

Clarificarea condițiilor în care un stat poate pretinde aderarea la Uniune a făcut mai predictibil procesul de extindere, a imprimat procesului un caracter mai organizat și sistematizat, oferind direcții clare în care statele pretendente trebuie să-și concentreze eforturile și resursele.

2. Aspecte generale ale procesului de aderare la Uniunea Europeană

Aderarea unui stat la UE presupune un profund și complex proces, în cadrul căruia pot fi evidențiate mai multe etape. Astfel, pentru deschiderea negocierilor de aderare este obligatorie întrunirea criteriului politic, decizia fiind luată de Consiliul European. Celelalte criterii sunt monitorizate ulterior de Comisia Europeană prin intermediul rapoartelor de țară. Ele trebuie să fie întrunite până la momentul aderării.

În conformitate cu Art. 49 al Tratatului UE, statul candidat trebuie să prezinte Consiliului UE cererea de aderare. Acesta solicită avizul Comisiei asupra aptitudinii țării de a adera la Uniune. Ținând cont de acest aviz, Consiliul se pronunță cu unanimitate, favorabilă sau defavorabilă, asupra cererii. În cazul în care poziția Consiliului este pozitivă, UE începe negocierile de aderare cu statul candidat.

Ca prim pas, Comisia UE demarează un proces de monitorizare a compatibilității legislației statului candidat cu acquis-ul comunitar, procedură cunoscută sub numele de „screening”. Rezultatul este expus într-un raport, după a cărui publicare negocierile de aderare se consideră începute. Procesul de negociere se derulează oficial între guvernele statelor membre și cel al statului candidat. Nu există nici o reglementare concretă în privința duratei și conținutului acestor negocieri.

Înainte de finalul negocierilor de aderare și de semnarea tratatului de aderare, Parlamentul European, în cadrul procedurii avizului conform, cu majoritatea absolută a deputaților, se pronunță pozitiv sau negativ asupra cererii. În cazul unui aviz pozitiv, statele membre și statul candidat semnează tratatul de aderare. Ratificarea tratatului de către statele membre se face în conformitate cu propriile proceduri constituționale. Deși UE nu obligă, deoarece aderarea antrenează modificarea constituției, statul candidat ratifică tratatul, de regulă, pe calea referendumului, ceea ce oferă actului de aderare o legitimitate incontestabilă.

De asemenea, trebuie luat în considerație faptul că UE s-a înzestrat și cu un șir de instrumente în vederea pregătirii aderării viitorilor membri, care formează așa-

numita Strategie de preaderare. Elementele ei definitorii sunt: stabilirea relațiilor structurale cu instituțiile UE; dezvoltarea Acordului European; asistență financiară în cadrul Programului PHARE; pregătirea de integrare în piața internă conform clauzelor Cărții Albe etc.

3. Etapele extinderii Uniunii Europene

Harta 1: Europa celor „nouă”

Extinderea spre Nord: Danemarca, Marea Britanie, Irlanda (1973).

Harta 2: Europa celor „douăsprezece”

Extinderea spre Sud: Grecia (1981); Portugalia și Spania (1986).

Harta 3: Europa celor „cincisprezece”

Extinderea AELS (1995): Austria, Suedia, Finlanda.

Harta 4: Europa celor „douăzeci și șapte”

Extinderea spre Est: Cehia, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia, Slovenia, Ungaria (2004); Bulgaria, România (2007).

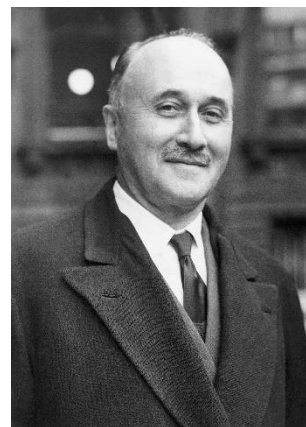

Capitolul XV. Jean Monnet – părintele Europei

Jean Monnet (1888-1979) este unul dintre părinții Europei, adică susținător, edificator neobosit și perseverent al construcției europene. Printr-o rezoluție a șefilor de stat și de guvern, reuniți în Consiliul European la Luxemburg, lui Jean Monnet i-a fost decernat titlul de Cetățean de onoare al Europei - primul de acest fel din istorie!

Jean Monnet a avut o educație practică. Născut în 1888 la Cognac, în familia unui negustor de vinuri, Monnet a avut o traiectorie a vieții remarcabilă. La 16 ani, tatăl său îl trimite la Londra pentru a învăța afacerile și limba negocierii - engleza. La 18 ani era deja în Canada. 'Cărțile nu contează. Nimeni nu poate să gândească pentru tine. Privește pe fereastră, vorbește cu oamenii. Dă atenție celui care este alături de tine', i-a zis tatăl său. Aceasta va fi regula după care se va ghida în viață.

Jean Monnet este considerat un om al marilor începuturi. În 1914 tânărul de 26 de ani vrea să-și servească patria. Fuzionarea eforturilor de război ale Franței și Angliei îi pare a fi condiția esențială a victoriei. Or, el constată că aliații acționau dispersat. De aceea, obține o întrevvedere cu șeful guvernului francez, René Viviani. Sedus de inteligența lui Monnet, acesta îl trimite la Londra pentru a realiza planul de coordonare a resurselor de război ale aliaților. În 1916 - în plin război - pune pe picioare Comisia interaliată pentru aprovizionare cu grâne, nu fără a trezi egoisme naționale și intrigi.

Datorită eficacității sale, probată în anii primului război mondial, Jean Monnet va deveni adjunctul secretarului general al Societății Națiunilor, chiar de la înființare, în 1919. El va trata în regim de urgență dosare foarte problematice, precum împărțirea Sileziei între Germania și Polonia, viitorul regiunii Saar și redresarea economică a Austriei, fără a se opri în fața slăbiciunilor unui sistem și mergând până la limitele posibilităților epocii. Părăsind funcția în 1923, va participa la crearea unei bănci de investiții americane, dar falimentul acesteia ca urmare a crizei bursiere din 1929 îl va face să regreta că americanii au întârziat reformarea sistemului lor bancar și să observe, în Memorii, că oamenii nu acceptă schimbarea decât din necesitate și ei nu văd necesitatea decât în momentul crizei. Între timp, funcționar financiar internațional, participă la redresarea economică a țărilor din Europa Centrală și Răsăriteană, contribuind la stabilizarea zlotului în Polonia (1927) și a leului în România (1928).

Jean Monnet înțelege amenințarea nazistă și pericolul războiului. În 1938 este mandatat de guvernul francez pentru a negocia o comandă de avioane de luptă pentru Franța. În timpul „războiului ciudat”, în decembrie 1939, merge la Londra pentru a conduce punerea în comun a capacităților de producție ale Angliei și Franței. În momentul iminentei înfrângerii a Franței (iunie 1940), el sugerează premierului britanic Winston Churchill o lovitură strălucită pentru a readuce speranța în inimile francezilor și britanicilor: uniunea imediată a celor două state, cu un singur parlament și o singură armată! Această propunere, aparent excentrică, făcea cele

două țări solidare în fața Germaniei hitleriste. Ea elimina riscul unei negocieri directe a Franței cu Germania, în cazul în care Hitler acapara puternica flotă de război franceză și, eventual, coloniile franceze din Africa de Nord și Asia. Dar proiectul devenea inoperabil în urma acceptării de către mareșalul Pétain a înfrângerii Franței și semnării armistițiului.

Din august 1940, în SUA, Jean Monnet devine unul dintre consilierii cei mai ascultați ai președintelui Roosevelt și își pune talentul în slujba Programului Victoria, care pregătea puternica industrie americană pentru giganticul efort de înarmare a aliaților.

Indiferent de locul aflării sale, el nu uită de Franța. În 1943, la Alger, Jean Monnet devine membru al guvernului Franței libere - Comitetul de Eliberare Națională - și încearcă, fără succes, reconcilierea generalilor de Gaulle și Giraud. Spiritul său vizionar-pragmatic asupra viitorului Europei se evidențiază într-o adresare Comitetului: Nu va fi pace în Europa dacă statele se reconstituie pe baza suveranității naționale, cu politicile de prestigiu și de protecție economică pe care le antrenează ... Țările Europei sunt prea mici pentru a asigura popoarelor lor prosperitatea și dezvoltările sociale indispensabile. Aceasta presupune ca statele europene să formeze fie o federație, fie o entitate care să realizeze o unitate economică comună.

La cererea generalului de Gaulle, Jean Monnet elaborează și pune în practică planul de modernizare și echipare, care va purta numele său, permițând relansarea economiei franceze într-un timp record, cu susținerea financiară a americanilor și a Planului Marshall.

Autodidact, negociator de teren și fin politician, Jean Monnet și echipa sa au elaborat proiectul Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO) în cel mai strict secret, deoarece nu aveau încredere în grupările politice (comuniști, gaulliști) și se temeau să nu fie obstrucționați de acestea. Dar, susținut de Robert Schuman, ministrul de externe al Franței, de Alcide de Gasperi, prim-ministrul Italiei, de Konrad Adenauer, cancelarul noii Republici Federale a Germaniei, Jean Monnet estimează că a sosit momentul potrivit pentru schimbare. Schuman, cu acordul cancelarului german, face, la 9 mai 1950, în numele guvernului Franței, celebra declarație - pre-gătită de Jean Monnet - propunând punerea producției de cărbune și oțel franco-german sub o Înalță Autoritate Comună, deschisă și celorlalte țări europene. CECO marca cu claritate lansarea proiectului de unificare europeană. Din acest motiv, 9 mai este considerată Ziua Europei.

A face Europa înseamnă a construi pacea. CECO și-a început activitatea în 1951, cu RFG, Franța,

Italia și statele din Benelux, iar un an mai târziu, Jean Monnet a devenit primul ei președinte și a deținut acest post până în anul 1955. Europa nu se va face dintr-o dată, nici printr-o construcție de ansamblu: ea se va face prin realizări concrete care vor crea mai întâi o solidaritate de fapt. O mare revoluție europeană, revoluția care vizează înlocuirea rivalităților naționale printr-o unire a popoarelor în libertate și diversitate, revoluția care poate permite o nouă înflorire a civilizației noastre, și o nouă renaștere, această revoluție a început cu CECO. Din cauza eșecului planului Comunității Europene de Apărare (CEA) demisionează și pune bazele Comitetului de Acțiune pentru Statele Unite ale Europei. Sub impulsul său neobosit, Comitetul, care regrupa partide politice și sindicatele europene, devine un remarcabil instrument de antrenare a tuturor inițiativelor în favoarea unificării Europei: crearea Pieței Comune (Comunitatea Economică Europeană), a Sistemului Monetar European și a

Consiliului European, aderarea Marii Britanii la Piața Comună, alegerea Parlamentului European prin vot universal.

Jean Monnet păstrează până la sfârșitul vieții convingerea că, pentru a supraviețui, națiunile europene trebuie să se unească. Continuați, continuați, nu este un alt viitor pentru popoarele Europei decât în uniune, repeta mereu interlocutorilor săi. Căci pe parcursul întregii vieți el avusese ca obiectiv să-i facă pe oameni să lucreze împreună, să le arate că, dincolo de divergențe și de frontiere, ei au un interes comun. În 1975, Jean Monnet desființează Comitetul și își consacră ultimele puteri pentru redactarea memoriilor, care conțin lecții de viață și metoda sa de acțiune. Apărute în 1976, Memoriile constituie o lecție magistrală de politică, indispensabilă celor care studiază istoria și științele politice. Ele desenează portretul unei personalități oneste, seducătoare și profund umane.

Se stinge la 16 martie 1979, la aproape 91 de ani. În 1988, rămășițele sale pământești sunt transferate în Panteon. Este un ultim omagiu adus celui care merită cu prisosință titlul onorific de Părinte al Europei.

ANEXA Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

TITLUL V. Drepturile cetățenilor

Art. 39. Dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European

- (1) Orice cetățean al Uniunii are dreptul de a alege și de a fi ales în cadrul alegerilor pentru Parlamentul European, în statul membru în care acesta își are reședința, în aceleași condiții ca și resortisanții acestui stat.
- (2) Membrii Parlamentului European sunt aleși prin vot universal direct, liber și secret.

Art. 40. Dreptul de a alege și de a fi ales în cadrul alegerilor locale

Orice cetățean al Uniunii are dreptul de a alege și de a fi ales în cadrul alegerilor locale în statul membru în care acesta își are reședința, în aceleași condiții ca și resortisanții acestui stat.

Art. 41. Dreptul la bună administrare

- (1) Orice persoană are dreptul de a beneficia, în ce privește problemele sale, de un tratament imparțial, echitabil și într-un termen rezonabil din partea instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii.
- (2) Acest drept include în principal:
 - (a) dreptul oricărei persoane de a fi ascultată înainte de luarea oricărei măsuri individuale care ar putea să îi aducă atingere;
 - (b) dreptul oricărei persoane de acces la dosarul propriu, cu respectarea intereselor legitime legate de confidențialitate și de secretul profesional și comercial;
 - (c) obligația administrației de a-și motiva deciziile.
- (3) Orice persoană are dreptul la repararea de către Uniune a prejudiciilor cauzate de instituțiile sau agențiile acesteia în exercitarea funcțiilor lor, în conformitate cu principiile generale comune legislațiilor statelor membre.
- (4) Orice persoană se poate adresa în scris instituțiilor Uniunii într-una din limbile tratatelor și trebuie să primească răspuns în aceeași limbă.

Art. 42. Dreptul de acces la documente

Orice cetățean al Uniunii și orice persoană fizică sau juridică care are reședința sau sediul social într-un stat membru are dreptul de acces la documentele instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii, indiferent de suportul pe care se află aceste documente.

Art. 43. Ombudsmanul European

Orice cetățean al Uniunii, precum și orice persoană fizică sau juridică care are reședința sau sediul social într-un stat membru au dreptul de a sesiza Ombudsmanul

European cu privire la cazurile de administrare defectuoasă în activitatea instituțiilor, organelor, oficiilor sau agențiilor Uniunii, cu excepția Curții de Justiție a Uniunii Europene în exercitarea funcției sale jurisdicționale.

Art. 44. Dreptul de petiționare

Orice cetățean al Uniunii și orice persoană fizică sau juridică care are reședința sau sediul social într-un stat membru are dreptul de a adresa petiții Parlamentului European.

Art. 45. Libertatea de circulație și de ședere

- (1) Orice cetățean al Uniunii are dreptul de circulație și de ședere liberă pe teritoriul statelor membre.
- (2) Libertatea de circulație și de ședere poate fi acordată, în conformitate cu tratatele, resortisanților țărilor terțe stabiliți legal pe teritoriul unui stat membru.

Art. 46. Protecția diplomatică și consulară

Orice cetățean al Uniunii beneficiază, pe teritoriul unei țări terțe în care statul membru, al cărui resortisant este, nu este reprezentat, de protecția autorităților diplomatice sau consulare ale oricărui stat membru, în aceleași condiții ca și resortisanții aceluia stat.

Bibliografie

- Angela Banciu – “Cultură și civilizație europeană. Repere istorice și semnificații valorice”, editura Lumina Lex, 2003
- Angela Banciu, Ioana Porumb – “Noile provocări ale construcției europene”, editura Bren, 2009
- Jean Lucsauron – “Curs de instituții europene”, editura Polirom, 2010

Legături utile

- Website European Union <http://europa.eu>
- Comisia Europeană https://commission.europa.eu/index_ro
- Consiliul Uniunii Europene <https://www.consilium.europa.eu/ro/>
- Parlamentul European <https://www.europarl.europa.eu/portal/ro>
- Curtea de Justiție a Uniunii Europene https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/ro/
- Curtea de Conturi Europeană <https://www.eca.europa.eu/ro>
- Comitetul European Economic și Social <https://www.eesc.europa.eu/ro>
- Comitetul European al Regiunilor <https://cor.europa.eu/ro>